

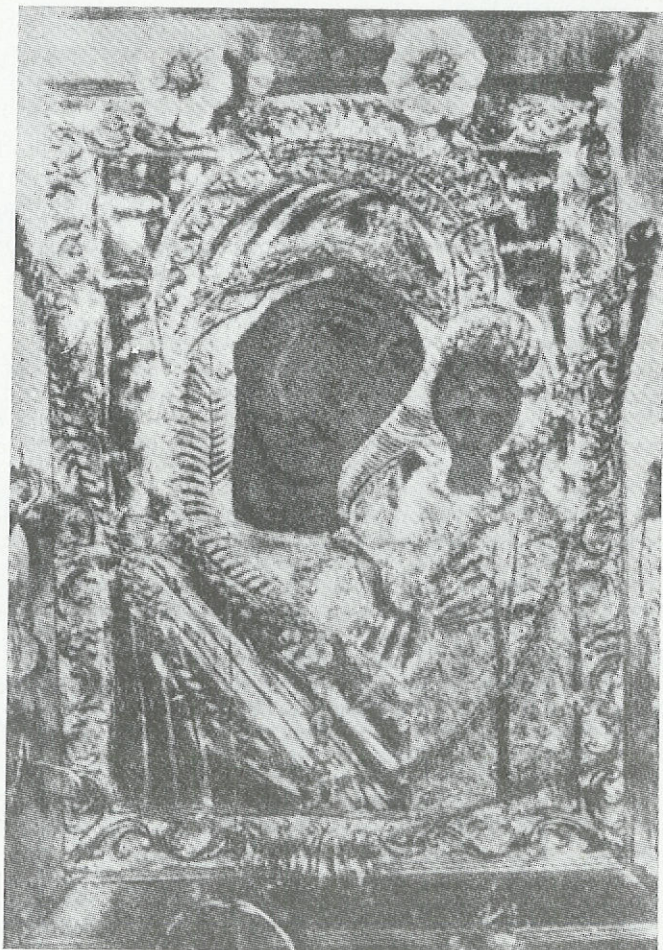
Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΣΤ | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1967 | ΑΡΙΘ. 15

Ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Παναγίας Γρηγορούσης τοῦ ἱ. ναοῦ
Ταξιαρχῶν Παλαιᾶς Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν.

Η ΠΑΝΤΙΜΟΣ ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΘΕΟΜΗΤΟΡΟΣ

Ἡ Κοίμησις τῆς Παναγίας, ὅπου ἑορτάζομεν τὴν σημερινὴν ἡμέρα, δὲν εἶναι ἐξόδι λυπηρόν, ἀλλὰ πανήγυρις χαρμόσυνος, ἑορτὴ ἀθανασίας. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν δὲν ψάλλομεν σήμερον νεκρώσιμα εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, ἀλλὰ ὕμνους χαρμονικούς, καὶ εἴμεθα γεμάτοι ἀπὸ θριαμβικὸν οἶστρον...

* * *

Ὁ Χριστὸς καὶ Κύριός μας εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Δι' αὐτό, μαζί με τὸ θάρρος ποῦ παίρνομε εἰς τὸ νὰ τὸν παρακαλέσουμε, νοιώθουμε καὶ τὸν φόβον, ἐπειδὴ εἶναι Θεός. Ἐνῶ εἰς ἑσένα Παναγία μου, θαρρευόμαστε περισσότερο, κι' ἐρχόμαστε κοντὰ Σου, ὡσὰν σὲ μητέρα μας, καὶ ἀδελφὴ μας, ἐπειδὴ εἶσαι ἄνθρωπος ὡσὰν κι' ἐμᾶς. Καὶ σ' ἔχομε μεσίτριαν ἀνάμεσα εἰς τὸν Θεὸν καὶ σ' ἐμᾶς...

* * *

Οἱ δυστυχισμένοι καὶ οἱ κατατρεγμένοι Σὲ ἔχομε στήριγμα καὶ παρηγορίαν· γιατί στάθηκες κι' Ἐσὺ πικραμένη καὶ βασανισμένη μητέρα· καὶ τρύπησε τὴν καρδιά Σου ἡ ρομφαία τοῦ πόνου, ὅπως τὸ ἐπροφήτευσεν ὁ θεοδόχος Συμεών. Πλὴν κοντὰ εἰς τὴν θλίψιν, ἐδοξάσθηκες με δόξαν πνευματικὴν· ποῦ τὴν ἐπροφήτεψες Ἐσὺ ἢ ἰδία, τὴν ἡμέραν ὅπου ἐπῆγες εἰς τὴν Ἐλισάβετ, λέγοντας· «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσι με πᾶσαι αἱ γενεαί». Ἄν ἴσως λοιπὸν Ἐσὺ, Παναγία Θεοτόκε, δὲν ἔπαυσες νὰ μεγαλύνῃς τὸν Κύριον, πόσον μεγαλύτερον χρέος ἔχομεν ἐμεῖς οἱ ἀνάξιοι νὰ μεγαλύνωμεν Ἐσένα, ὅπου ἄλλαξες τὴν Γῆν εἰς Παράδεισον, τὴν κατάραν τῆς Εὐᾶς εἰς εὐλογίαν, καὶ ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ θνητοὺς εἰς ἀθανάτους Υἱοὺς τοῦ Θεοῦ !...

* * *

Ναί ! Σὲ μακαρίζομεν· καὶ δὲν θὰ πάψωμεν νὰ Σὲ ὑμολογοῦμεν, προστάτρια τῶν δυστυχισμένων, ἐλπίδα τῶν ἀπελπι-

σμένων, ἄγκυρα τῶν θαλασσοδαρμένων, σεμνὸν καύχημα τῶν Ὀρθοδόξων χριστιανῶν ; Σῶζε, ἀεὶ, Θεοτόκε, τὴν κληρονομίαν Σου. Ἀποσκέπαζε τὴν πτωχὴν μας χώραν ὅπου ἀγαπᾷ τὸ ἅγιον πρόσωπόν Σου, περισσότερο ἀπὸ καθετὶ εἰς τὸν κόσμον· ἐπειδὴ εἶναι βασανισμένη καὶ αὐτὴ, ὅπως εἶσαι καὶ Ἐσύ· καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀγάπη της εἶναι πονεμένη ἀγάπη.

* * *

Δι' Ἐσένα ἔχει κτίσει ἐκκλησίες καὶ ἔρημοκλήσια παντοῦ, εἰς τὰ βουνά, εἰς τοὺς κάμπους, εἰς τὰ νησιά, εἰς τὶς ἀκρογιαλιές, εἰς τὶς πολιτείες, κ' ἔβαλε μέσα ὡς θησαυρὸν ἀτίμητον τὸ ἅγιον εἰκόνομός Σου. Ἡ χρυσοκέρμη ὄψις Σου δὲν εἶναι κάποια ζωγραφιά, γιὰ νὰ Σὲ θυμόμαστε μοναχά, ὅπως κάνομε γιὰ τ' ἀγαπημένα μας πρόσωπα· ἀλλὰ εἰκόνομισμα ἔνθερμον καὶ θαυματουργόν. Τὸ ξύλον καὶ οἱ βαφές εἶναι ἁγιασμένα. Μέσα εἰς τὰ ταπεινά κατοικητήριά Σου ἔλα μοσχοβολοῦν, ἀπὸ τὸ λιβάνι κ' ἀπὸ τὸ κερί, ὅπου μάζεψεν ἡ προκομμένη μέλισσα, βόσκοντας εἰς τ' ἀγριολούδουλα τῶν βουνῶν μας, ὅπου εἶναι ἀγνὰ σὰν κ' Ἐσένα...

* * *

Σήμερα εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν ἑορτῶν ἑορτῆ καὶ πανηγυρις πανηγύρεων. Ἀπὸ τὴν χάριν Σου τὰ πτωχὰ σπίτια μας γεμίζουν χαράν, γίνονται Παλάτια. Ἡ στεριά καὶ ἡ θάλασσά μας ἀγάλονται. Οἱ πτωχοὶ γίνονται πλούσιοι. Οἱ δυστυχισμένοι γίνονται χαρούμενοι. «Ἄπας γενεῆς σκιρτᾷ τῷ πνεύματι λαμπαδουχούμενος».

ΦΩΤΙΟΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ (†)

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὅποια, ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

Τὴν 23ην Ἰουνίου ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ ἐπὶ σειρὰν ἑτῶν νοσηλευόμενος ἐνταῦθα Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κυρὸς Χριστόφορος. Ὁ ἀειμνηστὸς Πατριάρχης ἐγενήθη ἐν Μαδύτῳ τὸ ἔτος 1875, ἐσπούδασεν δὲ εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν τὸ 1900. Εἰσελθὼν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱ. Κλήρου ὑπηρέτησεν τὰς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας. Τὸ 1908 ἐξελέγη Μητροπολίτης Ἀζώμης, μετατεθεὶς τὸ ἔτος 1914 εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Λεοντοπόλεως. Τὸ ἔτος 1939 ἐξελέγη Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, ἀναδειχθεὶς εἰς ἐξέχουσαν ἐκκλησιαστικὴν προσωπικότητα καὶ εἰς ἔθνικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν ἡγέτην τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀφρικῇ ἑλληνισμοῦ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ μεσολαβήσαντος Β' Παγκοσμίου πολέμου, καθ' ἣν ἀνέπτυξεν πλουσίαν ἔθνικὴν δρασίαν. Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν του δρασίαν ἀνέπτυξεν καὶ σπουδαίαν συγγραφικὴν τοιαύτην.

Ἡ κηδεία τοῦ ἐκδημήσαντος Πατριάρχου ἐγένετο τὴν 27ην Ἰουλίου. Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ Μααριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

‘Ολόκληρος ὁ Χριστιανικὸς κόσμος.

“Ὅπως ἀνεγράφη ἐπραγματοποιήθη κατ’ αὐτὰς ἡ μετάβασις τοῦ Πάπα Παύλου εἰς Κων/πολιν καὶ συνάντησις του μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα. Θὰ ἐπακολουθήσῃ δέ, ἐντὸς μηνός, ἀντεπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου εἰς Ρώμην. Συνεχίζεται τοιοιτοτρόπως σταθερῶς ἡ ἐπαφή μεταξύ τῶν δύο μεγάλων Ἐκκλησιῶν καὶ αἴρονται προκαταλήψεις καὶ παρανοήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐκράτουν καὶ κρατοῦν διεσπασμένην καὶ χωρὶς ἐνότητα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς μεγάλην ζημίαν τῆς Χριστιανοσύνης. Διότι ἡ φύσις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι Οἰκουμενική· καὶ ὁ Χριστὸς ἐνηνθρώπησε δι’ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, καὶ δι’ ὅλους τοὺς αἰῶνας.

Διὰ τοῦτο ὁλόκληρος ὁ Χριστιανικὸς κόσμος εὐχεται ὁλοψύχως ἐπιτυχίαν τῆς πνευματικῆς καὶ θεοφιλοῦς προσπάθειας, πρὸς ἄρσιν τῶν ἀναφυσῶν περιστατικῶς ἐν τῷ μεταξύ διαφοριῶν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ κατανόησιν τῶν δύο μεγάλων Ἐκκλησιῶν. Καὶ αἱ ἐλπίδες του ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι χρησταί, χρηστότατοι. Διότι καὶ ἀγναὶ εἶναι ἀναμφιβόλως αἱ διαθέσεις τῶν πρωτεργατῶν, ἄλλὰ καὶ διότι ἀποτελεῖ κοινὴν διακατὴ ἔφεσιν τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος ἡ ἐνότης τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου.

Εἶναι ἀπὸ τὰ σοβαρώτερα.

Τὸ ζήτημα τοῦ κινηματογράφου καὶ γενικώτερα τῶν δημοσίων θεαμάτων, τοῦ ὁποίου ἐπελήφθη ἡ Ἐθνικὴ ἡμῶν Κυβέρνησις, εἶναι ἀπὸ τὰ σοβαρώτερα καὶ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Διότι, ὅπως συχνότατα ἐπισημαίνουμεν, χωρὶς ν’ ἀκουώμεθα, κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς τόσον ἡ θεατρικὴ ὅσον καὶ ἡ κινηματογραφικὴ μας παραγωγή ἐζημίωνε καὶ ἐβλαπτε τὸ κοινόν. Τὸ βασικόν της γνώρισμα ἦτο ἡ βαθεῖα περιφρόνησις πρὸς τὴν εὐπρέπειαν· καὶ πρὸς ὅτι ἀγνόν καὶ ὑψηλόν καὶ ὠραῖον. Καὶ τὰς ἐμπνεύσεις της καὶ τὰ θέματά της ἦντλει ἀπὸ πᾶσαν θολὴν πηγὴν καὶ ἀπὸ πᾶσαν εἰδεχθῆ διαστροφὴν τῶν ἀχαλινῶτων ἐνοστίκτων. Καὶ τοῦτο ἐν ὀνόματι τῆς «Τέχνης»! Ἡ τέχνη ὅμως ἔχει κοινωνικὴν ἀποστολήν. Καὶ πρέπει νὰ εἶναι ὑγιής, ὡς πρὸ δύο χιλιάδων τριακοσίων ἡδη ἐτῶν ἐδίδασκεν ὁ Πλάτων. Οὗτος ἐστηλίτευεν τὴν θεατρικὴν παραγωγὴν τῆς ἐποχῆς

του, ὅτι ἔβλαπτε ἠθικῶς τὸ κοινόν, διότι δὲν προέβαλε χαρακτῆρας ἀξίους μιμήσεως. Ὁ θεατῆς ἔγραφε «χρὴ αἰ βελτίω τὴν ἡδονὴν ἴσχειν ἀκούων». Σύγχρονος δὲ σπουδαῖος κοινωνιολόγος ἔγραψε προσφάτως, ὅτι «ἡ εἰκὼν ποῦ ἔχομε περὶ τοῦ κόσμου περισσότερον διαμορφώνεται ἀπὸ τὸν κινηματογράφον καὶ ἀπὸ τὴν τηλεόρασιν, παρὰ ἀπὸ τὴν παιδείαν καὶ τὰ ἄλλα λογικὰ μέσα, ὅπως τὰ βιβλία καὶ αἱ ἡμερηίδες»!

«Κι' ἦν μὲ φάγης ἐπὶ ρίζαν».

Ὅπως ἀνέγραψεν τελευταίως ὁ ἡμερήσιος τύπος, αἱ Ἀλβανικαὶ ἀρχαὶ ἐκήρυξαν ἀμείλικτον πόλεμον κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Καὶ ἐκλείσαν ἢ μετεποίησαν εἰς κέντρα συναλλαγῶν καὶ ψυχαγωγίας τοὺς ἱερούς ναοὺς. Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη εἶχον ἀρχίσει οἱ φιλόμουσοι καὶ φιλότεχνοι Ἀλβανοὶ ν' ἀφαιροῦν συστηματικῶς ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας τῆς μαρτυρικῆς Βορείου Ἠπείρου κάθε εἰκόνα Βυζαντινῆς τέχνης. Μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι θὰ τὰς συγκεντρώσουν δῆθεν εἰς Βυζαντινὸν Μουσεῖον, ἐνῶ ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ λεηλασίας καὶ διὰ τὸ τόσον γνώριμον εἰς τοὺς Ἀλβανοὺς «πλιάτσικο». Καὶ τώρα συμπληρώνουν τὸ ἔργον των. Δὲν ξενιζόμεθα. Διότι ἀποτελεῖ τοῦτο γενικωτέραν συστηματικὴν ἐπιδίωξιν τῶν κομμουνιστικῶν ἀθεϊστικῶν καθεστώτων, ποῦ ἐντείνεται εἰς τὸ ἔπακρον ἀπὸ τὸν ἄκρατον καὶ ἀήθη ἐθνικισμὸν ποῦ τὰ χαρακτηρίζει, παρὰ τὰς μεγαλοστόμους διεθνιστικὰς διακηρύξεις τῆς κομμουνιστικῆς ἰδεολογίας! Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἠθικὸν μαρτύριον τῶν ἐναπολειφθέντων εἰς τὸ ἀλβανικὸν ἔδαφος ἀδελφῶν μας ἀποκορυφώνεται. Ἀλλὰ «θαρσεῖν χρὴ». Καὶ ἅς ἐνθυμούμεθα πάντοτε τὸ περίφημον ἐκεῖνο ἐπίγραμμα πρὸς τὸν τράγον, ὁ ὁποῖος κατέτρωγε μίαν ἄμπελον.

«Κι' ἦν μὲ φάγης ἐπὶ ρίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω ἕως ἐπισπεῖσαι σοι τράγε, θυομένω».

«Ἐπανευρίσκουν» τὸν διάκονον.

Ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ κάθε τι ποῦ τὸν ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας ἡνωμένης Ἐκκλησίας, ἔχει σημειώσει τελευταίως, μὲ ἀφετηρίαν τὴν Β' ἐν Βατικανῷ Σύνοδον, ὠρισμένα ἀξιόλογα βήματα, διὰ τὰ ὁποῖα πρώτη ἢ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία χαίρει. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι καὶ ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ διακόνου εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν. Ὁ ρόλος τοῦ διακόνου εἰς τὴν λατρείαν καὶ τὸ ποιμαντικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας εἶχε

μέ τὸν καιρὸν χάσει τὸ νόημά του εἰς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν. Μὲ πρότυπον ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ κατόπιν μιᾶς ἐκτεταμένης θεολογικῆς διερευνήσεως τοῦ θέματος, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀποκαθιστᾶ τώρα καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς της κόλπους «ὡς ἰδιαιτέρον καὶ μόνιμον ἱεραρχικὸν βαθμὸν» τὸ ἀξίωμα τοῦ διακόνου (βλ. συνοδικὴν διάταξιν περὶ Ἐκκλησίας § 29)· τὸ ὁποῖον μάλιστα δὲν δύναται νὰ δίδεται εἰς ἐγγάμους. Τὸ ἰδιόβουλον «Sacrum Diaconatus Ordinem», δημοσιευθὲν εἰς τὸν «Ρωμαῖον Παρατηρητήν» τῆς 28 Ἰουνίου ἐ.ἔ., καθορίζει τὰ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτῆς. Καὶ μεταξύ ἄλλων ὑπογραμμίζει, ὅτι οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι ὠδήγησαν εἰς αὐτὴν δὲν εἶναι μόνον πρακτικῆς φύσεως, ὡς π.χ. αἱ ἀνάγκαι τῆς ἱεραποστολῆς καὶ ὁ περιορισμένος ἀριθμὸς ἱερέων, ἀλλὰ εὐρίσκονται βαθύτερον, εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Μιμηταὶ τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ.

Μετὰ πάσης θρησκευτικῆς λαμπρότητος ἐγένοντο αἱ ἐνθρονίσεις τῶν νέων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν. Ταύτας παρεκολούθησαν πυκνὰ πλήθη πιστῶν, οἱ ὅποιοι μὲ τὰς αὐθορμήτους ἀναφωνήσεις των «ἅγιος, ἅγιος» διεδήλωσαν τὴν ἄκραν ἱκανοποίησίν των καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν των, διότι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος καὶ ἡ περὶ Αὐτὸν Ἱερὰ Σύνοδος ἀνέδειξαν ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας μιμητὰς τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ, «τιθεμένους τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὀδηγοὺς τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὰς ἀφρόνων, διδασκάλους νηπίων, φωστῆρας ἐν κόσμῳ». Διὰ τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν οἱ πιστοὶ ἐξέφρασαν ἐπίσης τὴν ἀκράδαντον βεβαιότητά των, ὅτι οἱ νεοενθρονισθέντες Ἱεράρχαι θὰ συνεχίσουν μὲ ἠύξημένον ἱεραποστολικὸν ζῆλον, ἐκδαπανώμενοι ὑπὲρ τῆς κατὰ Χριστὸν προκοπῆς καὶ προόδου τῶν ποιμνίων των.

Εὐχόμεθα ὀλοψύχως ὅπως ὁ Ἀρχιποίμην Χριστὸς χαρίζῃ εἰς τοὺς νέους Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας ὑγείαν καὶ δύναμιν, ὅπως ἀνταποκριθῶσι πλήρως εἰς τὰς χρηστὰς ταύτας προσδοκίας τῶν ποιμνίων των.

Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς.

Ἐν συνεχείᾳ τοῦ κυρίου ἄρθρου τοῦ προηγουμένου φύλλου τῆς «Ἐκκλησίας» περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀκαδημαϊκὸς κ. Π. Μπρατσιώτης ἔγραψε δύο περισπούδα-

στα ἄρθρα περὶ τοῦ νοήματος καὶ τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου τοῦ ὅρου τούτου.

Διὰ τοῦ ὅρου «Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς» ἐνοουῖμεν κυρίως τὸν ἐν τῷ Βυζαντίῳ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ δημιουργηθέντα πνευματικὸν πολιτισμὸν «διὰ τῆς συζεύξεως τῆς ἑλληνικῆς παιδείας μετὰ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, ὡς καὶ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ στοιχείων τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ μετὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἄνευ παραφθορᾶς οὔτε τοῦ γνησίου χριστιανισμοῦ, οὔτε τῆς οὐσίας τῆς ἑλληνικῆς παιδείας»—λέγει προσφυέστατα ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς καὶ ἀκαδημαϊκὸς κ. Π. Μπρατσιώτης, ὁ ὁποῖος ὅσον οὐδεὶς ἄλλος παρ' ἡμῖν ἐπεδόθη εἰς τὴν κατὰ βάθος καὶ πλάτος ἐρμηνείαν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν διασάφησιν τοῦ ὅρου τούτου.

Τὸ δὲ πνευματικὸν περιεχόμενον τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῖου δημιουργὸς καὶ θεματοφύλαξ τυγχάνει ἡ Ἑλληνορθόδοξος Ἐκκλησία, ἀναλύεται, κατὰ τὸν εἰρημένον ἐπιφανῆ καθηγητὴν, εἰς τὰ ἑξῆς κύρια σημεῖα : 1) Βαθεῖα θεοσέβεια, ἐκδηλουμένη ὡς προσήλωσις εἰς τὴν διὰ συνεργασίας τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου διαμορφωθείσαν Ὁρθοδοξίαν, ἣτις ἀποτελεῖ καὶ τὸ ὑπόβαθρον τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. 2) Ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς προγόνους, τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς διδασκάλους, ὡς καὶ πρὸς τὴν δυναμικὴν καὶ εὐνοϊκὴν διὰ τὴν καλῶς νοουμένην πρόοδον παράδοσιν. 3) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πνεύματος ὑπὲρ τὴν ὕλην, τῆς ψυχῆς ὑπὲρ τὸ σῶμα, ἄνευ ὑποτιμήσεως τούτου, θεωρουμένου ὡς Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς δὲ ψυχῆς ὡς ἀθανάτου. 4) Ἡ λελογισμένη στάσις ἐναντι τῶν ἀγαθῶν τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. 5) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀνυπολογίστου ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. 6) Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα. 7) Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἐν τῷ ἀρρήκτῳ συνδέσμῳ τῆς πρὸς τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ δὴ πρὸς τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην. 8) Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἐν συνδυασμῷ μετὰ τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν «ὑπερχούσας ἐξουσίας» καὶ τὴν αὐθεντίαν ἐν γένει. 9) Ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἐργασίας ὡς νόμου τῆς ζωῆς καὶ κοινωνικοῦ λειτουργήματος, ἀλλὰ καὶ ὡς ὅρου τῆς εὐημερίας τοῦ ἀνθρώπου. 10) Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν κλασσικὴν παιδείαν ἐν ἀρρήκτῳ συνδέσμῳ μετὰ τῆς χριστιανικῆς παιδείας, ὡς καὶ ἡ ἀναγνώρισις ὡς Κυρίου σκοποῦ τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας τῆς μορφώσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων εἰς συνειδητοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς καὶ Ἑλληνας πατριώτας.

Θλιβερά αὐθαιρεσία.

Ἡ ἀνακήρυξις τῆς λεγομένης «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας» ὡς αὐτοκεφάλου καὶ μάλιστα ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ ὑπὸ τὰς εὐλογίας ἐπισήμων ἐκπροσώπων τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ κράτους εἶναι τῶ ὄντι θλιβερά. Ἡ ἔννοια τῆς ἀνακηρύξεως ταύτης εἶναι ὅτι ὠρισμένοι ἐπαρχίαι τῆς κανονικῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας ἀπεσχίσθησαν ἐξ αὐτῆς μόνον μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς γιουγκοσλαβικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ κατὰ παράβασιν τῶν ἰσχυόντων ἐκκλησιαστικῶν κανόνων.

Ἡ αὐθαιρεσία αὕτη εἶναι καρπὸς τῆς ἐπιμόνου προσπαθείας τῶν Γιουγκοσλάβων ὑπευθύνων, ὅπως κατασκευάσουν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος καὶ ἐπιβάλουν εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὴν κοινὴν συννείδησιν μίαν ἀνύπαρκτον ἐθνότητα, διὰ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς εἶχεν ἀκούσει μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ αὐθαιρεσία αὕτη, ὡς ἀντικειμένη εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, οὐδόλως ἦτο δυνατόν νὰ γίνη ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ Αὐτοκεφάλου Σερβικοῦ Πατριαρχείου, ὅπερ εἶχεν ἀντιρρήσεις, ὡς θὰ ἔχουν ἀντιρρήσεις καὶ αἱ λοιπαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Μητροπολίτου Σάμου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

“ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,”

Εἰς τόμους πέντε σελ. 2124

Ἦτοι λόγοι ἑορταστικοί, περιστατικοί κ.λ.π., Ἄρθρα, Μελέται, τοῦ σοφοῦ καὶ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Διατίθενται διὰ τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἱερεῖς, κληρικούς, καὶ θεολόγους, πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῆς βιβλιοθήκης των, ἀντὶ δραχμῶν 200 ἐπὶ τρίμηνον, ἐλευθέρᾳ ταχυδρομικῶν τελῶν.

Πληροφορία : Γράψατε εἰς «ΕΦΗΜΕΡΙΟΝ»

ΣΙΦΝΙΩΤΙΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Ἡ Παναγιά τὰ Μάγγανα
—μεγάλη της ἡ Χάρη—
σημαίνει διπλοκάμπανα.
Ζεστή πνοή φουᾶ παντοῦ,
καὶ ξεσηκώνει τοῦ νησιοῦ
τὸν κόσμον, στὸ ποδάρι.

Ὁ φοῦνος τοῦ Φρασέτ' Ἀντοῦ
—στὸ δῶμα του γομαριαστὰ
στοῖβες θωρεῖς τ' ἀπόκλαδα—
ἄναψε μεσοβδόμαδα
καὶ ροδοπήρει ζυμωτά.

Καὶ λένε, κάτω στὸ Σταυρί,
ὁ Γιώργης τοῦ Καλάση,
πὼς ἔσφαξε τὸ δίχρονο
τοῦ Τριαντά—ταυρί,
—χαρὰ στον πὸν θὰ πάρη—!

.....

Στῶν δρόμων τὰ πλατόματα
παιδιὰ μελισσολόι
πηδοῦνε τὸν ἀκάβαλο,
παίζονε τὴν πλακόπιτα
σειρὰ καὶ κομπολόι.

Καὶ κάθε μιὰ νοικοκυρά,
σὰ νὰ ἔχει γάμο καὶ χρῶ,
μ' ἓνα φακιόλι κάτασπρο
δετὸ στὴν κεφαλή της,
ὄμοιογὰ τις πλάκες της,
ταιριάζει τὴν αὐλή της,
κι' ἀλείφει μὲ φινακολιὰ
ὡς καὶ τοῦ δρόμου τὰ σκαλιὰ·
γιατί—μεγάλ' ἡ Χάρη της
καὶ δόξα στ' ὄνομά της —
θὲ νὰ περάσ' ἡ Παναγιά...

.....

Στὶς τρεῖς τ' ἀπομεσήμερο,
στρωτό, γοργό, πασίχαρο
—νησιώτικο στολίδι—
σὺν κάβαλος ἐπύρωσε
τὸ διπλοκαμπανίδι.

Ἐφέτος ὁ πανηγυρὰς
δὲν ἔλαχε σὺν ἄλλοτες
φτωχὸς κι' ἀνεμοδείρης·
ἄνθρωπος εἶναι τῆς σειρᾶς
καὶ πρωτονοικοκύρης.

Γι' αὐτὸ θωρεῖς σφάμελα
Καταβατὴ κι' Ἀξάμπελα,
κι' ὄλος ὁ κληρὸς νὰ περνᾷ
μὲ τ' ἄμφια τὰ γιορτινὰ
σὲ μπόγο παραμάσχαλα.

.....

Σὲ λίγο στοῦ πανηγυρᾶ
δὲν ἔπεφτε σουσάμι·
στὶς κάμαρες ὀλόγυρα,
στὴ σάλα καὶ στ' αὐλόθυρα
δὲν ἤμποροῦσε πατουλιὰ
καὶ μέριμηγκας νὰ κάμη.

Καὶ τὰ παλλικαρόπουλα,
ντυμένα μὲ σχολιάτικα,
ἐρίχνανε δολωματα,
στὶς νιὲς πού, χαμηλόθωρες,
ἐκάνανε καμώματα.

Ἐκαὶε μοσχολίβανο·
σὲ κἀνιστρο πλατόγυρο
κρουστό καὶ ροδοστόλιστο
εὐώδιαζε τ' ἀντίδωρο·
λαμπάδες χεροκάμωτες
μὲ καθαρὸ κερί,
ἐκάνανε τὸ κόνισμα
νὰ λάμπη σὺν φλόγῃ.

Κί ἡ Χάρη τῆς ἐσκόρπιζε
πονόφυχο χαμόγελο,
τοῦ Γαβριήλ θυμούμενη
τὸ κρῖνο τὸ μωσχόβολο.

.....

Πᾶσα στιγμὴν ἀβγάτιζεν
ἢ σύσμιχτη βουή.
Μὰ ξαφνικὰ κάποια φωνή
σὺν ἀστραπῇ πετιέται :

—«Σηκώνουνε τὴν Παναγιά!...»
καὶ λές, μαχαίρι νά 'τανε,
δὲν ἀγρικῶς προή.
Τὸ πλῆθος μὲ θεόφοβη
καρδιά σταυροκοπιέται
καὶ σὺν κλειστός ἀπάνεμος
γιαλὸς καταλαγαῖ.

.....

Στὸ δρόμο τὰ παιδόπουλα,
ντυμένα σὺν διακόπουλα
μὲ κάτασπρα στιχάρια,
ἐπιάσανε σὺν γερανοῖ
διπλὴν ὀλόχαση γραμμή·

κί ἐγέμισε τὸ τοῖστρατο
μὲ θυματὰ καὶ λάβαρα,
παπάδες, ἔξαφτέρονγα,
σταυροὺς καὶ σταυροφάραα!

Σημαῖνον τὴν πῶ γοργά,
βασιὰ τὰ διπλοκάμπανα :
τὴν Παναγιά ξεπροβοδοῦν,
ποὺ φεύγει γιὰ τὰ Μάγγανα.

.....

Καλότυχος ποὺ τοῦ 'λαχε
νὰ δῆ καὶ νὰ χαρῆ
τὸ θεῖο πανηγύρι !

Κάθε πεζούλα, καὶ βωμὸς
ποὺ καίει θυματῆροι·
σὲ κάθε πόρτα καὶ σκαλί,
κί ἓνα μελίθωρο κερί !

Παράδεισο φαντάζουνε
τῆς Γῆς τὰ ταπεινά·
ἄρπες ἀγγέλων καὶ φτερὰ
γιομίζουσι τὰ στενά !

Κί ὅλο, νησί μου κάτασπρο,
μωσχοβολῶς ἀγίότη,
ὅταν ὁ κόσμος ταπεινᾷ,
τῇ Θεοτόκῳ προσκυνᾷ,
ποὺ χιλιοδόξαστη περνᾷ
καὶ πάει στὸ ναὸ τῆς !

.....

Ἡ Παναγιά τὰ Μάγγανα
—μεγάλῃ τῆς ἡ Χάρη !—
σημαίνει διπλοκάμπανα...

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Η ΕΡΓΑΣΙΑ

Ζ'

Ἡ ἀγάπη λοιπὸν πρὸς τὴν ἐργασία εἶναι μία δύναμη, πού μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ καὶ νὰ μεταμορφώσῃ τὰ πάντα. Γιατὶ ἡ ἀγάπη γενικὰ εἶναι ἐνέργεια ζωῆς, εἶναι πηγὴ δημιουργίας, εἶναι ἐστία ἀκτινοβολίας, καὶ εἶναι φανέρωμα τῆς «θείας εἰκόνας» τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀγάπη δὲ πρὸς τὴν τίμια καὶ ἀποδοτικὴν ἐργασία τιθασσεύει καὶ τίς ταπεινότερες τάσεις τῆς ἀνθρώπινης φύσης· καὶ ἀκολουθῶντας τὸ δρόμο τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἔχει τὴν δύναμη, νὰ μεταποιῇ σ' ἀνοιξιάτικην ἀνθοφορίαν, καὶ τίς πιὸ βαρύτερες κατώτερες ροπές. Γιατὶ μία ἀπειρία ἀπὸ δυνάμεις καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ φωληάζουν, σὲ μιὰ λανθάνουσα κατάστασι μέσα μας, καὶ μέσα στὸν κόσμον ὀλόγυρά μας. Καὶ ἡ ἐργασία ἀνανεώνει τὰ πάντα· καὶ διαποτίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ μιὰν ἀνώτερην ἠθικὴν, τὴν ἠθικὴν τῆς δημιουργίας, πού ἀποβλέπει στὸ φωτισμὸ καὶ τὴν ὠραιοποίησιν τῆς ζωῆς. Καὶ δὲν εἶναι στὴ βαθύτερην οὐσίαν τῆς τίποτες ἄλλο, παρὰ μιὰ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴν πραγματοποίησιν τοῦ θείου σχεδίου· καὶ συνακόλουθα στὸν ἐρχομὸ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον μας αὐτόν. Καὶ μακάριοι καὶ τρισμακάριοι εἶναι, ὅσοι πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ἔφεση τῆς ψυχῆς γιὰ δημιουργικὴν ἐργασία. Γιατὶ τείνουν πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἄπειρο. Καὶ ἡ πνοὴ τοῦ Θεοῦ, πού τὴν ἐφύσησεν ἐπάνω στὸ πρόσωπο τοῦ πρωτόπλαστου γεμίζει τὴν ὑπαρξὴ τους.

* * *

Γιατὶ ὁ Θεὸς δὲν ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσίν του», γιὰ νὰ ἐκμηδενισθῇ ἄνεργος, καὶ γιὰ νὰ ξαναγίνῃ χῶμα καὶ σκόνη τῆς γῆς· οὔτε καὶ γιὰ νὰ σβύσῃ, σὰν ἀφρόδες κυμάτου, μέσα στὸν ἀβυθομέτρητον

ώκεανὸ τῆς αἰωνιότητος. Ἀλλὰ τὸν θέλει, σύνεργό του στὴν ἀπολύτρωση τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸ κακό. Καὶ πρέπει γι' αὐτὸ νὰ γίνῃ βαθύτατη συνείδησή μας, πὼς μὲ τὸν Χριστὸ πού ἐνανθρώπισε μετέχομε ὅλοι μας στὸ μυστήριο τῆς θείας Δημιουργίας, πού πραγματοποιεῖται μέσα στὴν ἀπειρότητα τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴν ζωοποιὸ ἁγία Τριάδα. Καὶ χρέος μας ὑπέρτατον ἔχομε, νὰ ξεριζώσωμε, ὅπου τὰ βροῦμε, τ' ἀγκάθια τοῦ κακοῦ, πού μὲ τὸ θανάσιμο καὶ φαρμακερό τους ἐναγκαλισμὸ, πνίγουν τὰ εὐλογημένα στάχυα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς καρποφορίας.

Καὶ πῶς λοιπὸν ἀλλοιώτικα εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ κατορθώσωμε αὐτό; Μήπως μὲ σταυρωμένα χέρια; Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ λυτρωθῇ ὁ κόσμος ἀπὸ τὸ κακό, χωρὶς προσπάθεια, χωρὶς μόχθο, καὶ χωρὶς τὸν ἀσταμάτητο φωτισμὸ τῆς ἐσωτερικῆς μας ὑπαρξῆς ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, πού αὐτὸς εἶναι («ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή»); Ὡ, εἶναι ἀναμφισβήτητο, πὼς μόνο μὲ τὴν ἐργασία μπορεῖ νὰ διατηρήσῃ μέσα του ὁ ἄνθρωπος τὴν «εἰκόνα» τοῦ Θεοῦ πού τὸν ἐδημιούργησε.

* * *

Ἡ ἀξία ἄλλωστε τῆς ἐργασίας εἶναι μιὰ ἀλήθεια αὐθεντικὴ καὶ πού ἔχει κῦρος ἀπόλυτο. Γιατὶ εἶναι μιὰ ἐνέργεια πού ἔμπορεῖ ν' ἀποδειχθῇ χειροπιαστά· καὶ πού τ' ἀποτελέσματά της δὲν εἶναι ἀόρατα κι' ἀναπόδεικτα, ἀλλὰ ὀρατὰ καὶ ψηλαφητά, ὅπως οἱ πραγματικότητες τοῦ ὕλικου κόσμου. Καὶ ἡ ἠθικὴ της εἶναι ὑψηλὴ γιατί εἶναι ἀπάντηση τοῦ ἀνθρώπου στὴν κλήση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ θείου του σχεδίου, στὸ μέρος πού τὸν ἀφορᾷ. Εἶναι ἀκόμη καὶ προφητικὴ, γιατί σφυρηλατεῖ τὸ μέλλον, βεβαιώνει τὴν προσωπικὴν ἐμπνευση καὶ γίνεται φορέας τῆς θείας ἀρχῆς τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν καμμιά ἀπολύτως δικαιολογία γι' αὐτοὺς πού ἀρνοῦνται τὴν ἀλήθειά της. Εἶναι ψυχές

ἄφτερες, πού δὲν μποροῦν ν' ἀνυψωθοῦν ἀπὸ τὴν χαμοζωή πρὸς τὸν πνευματικὸ κόσμον. Καὶ ὅπως τὰ ζῶα, ζοῦν κι' αὐτοὶ μέσα στὴν σκλαβιά τῶν ἐνστίκτων τους, ἔξω ἀπὸ κάθε ἀνώτερο νόημα καὶ σκοπὸ, γιὰ νὰ τρῶνε μονάχα λαίμαργα καὶ χωρὶς χορτασμό. Αὐτὸ ὅμως κατασκιάζει κι' ἀμαυρῶνει τελείως τὴν «θείαν εἰκόνα» τοῦ ἀνθρώπου, πού προορισμός του εἶναι, ν' ἀγωνίζεται ν' ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ κάθε εἶδους σκλαβιά, καὶ νὰ γίνεταί, μὲ τὴν δημιουργικὴ του δράση, ὁλοένα καὶ τελειότερος, καὶ νὰ «ὁμοιώνεται», ἔτσι, μὲ τὸν Θεό.

* * *

Γι' αὐτὸ καὶ οἱ Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, κι' ὅπως ἰδιαίτερα ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, ἐστηλίτευσαν, μὲ πύρινα λόγια τὴν ἀργία, σὰ «μητέρα πᾶσης κακίας».

«Ἄς μὴν ἐπιδιώκωμε—λέει—τὴν ἀνάμελη κι' ἀνεργὴ ζωὴ. Γιατὶ, ὅπως λέει ἡ θεία Γραφή ὁ ἀκοπίαστος ἄνθρωπος εἶναι ἄχρηστος. Καὶ εἶναι πραγματικὰ ἀνάξια λόγου ἢ ράθυμη κι' ἀκοπίαστη ζωὴ· καὶ γι' αὐτὸ πρέπει, μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν ἀποφεύγωμε. Γιατὶ πρῶτα πρῶτα, τὸ σῶμα τοῦ ἀκοπίαστου ἀνθρώπου γίνεται πλαδαρὸ καὶ καταντᾷ σὰν παράλυτο· οἱ σωματικὲς του δὲ αἰσθήσεις οὔτε γερὲς οὔτε κι' ἀποδοτικὲς εἶναι, ἀλλὰ χαῦνες κι' ἄτονες καὶ σὰν παραλυμένες κι' αὐτές. Κι' ὅταν μᾶς λείπη αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, κάθε ἄλλο βέβαια παρὰ καλὴν ὑγεία χαιρόμαστε...

Πῆτέ μου, ποῖο ἄλογο ἀξίζει καὶ μᾶς εἶναι χρήσιμο; Τὸ ἀκοπίαστο, πού τρώει καὶ πίνει μονάχα, γιὰ τὸ κοπιασμένο καὶ τὸ παιδεμένο στὴ δουλειά; Καὶ ποῖο κάραβι; Αὐτὸ πού θαλασσομαχᾷ καὶ ταξιδεύει, γιὰ αὐτὸ πού φυκιάζει ἀραγμένο στὸ λιμάνι; Καὶ ποῖο νερό; Αὐτὸ πού κυλᾷ καὶ τρέχει κελαριστά, γιὰ τὸ σταματημένο πού σαπίζει καὶ πρασινίζει; Ποῖο σιδερένιο σύνηγο; Αὐτὸ πού δουλεύεται, γιὰ μήπως αὐτὸ πού δὲν τὸ

χρησιμοποιοῦμε; Για μὴπως τὸ πρῶτο δὲν λαμποκοπᾷ σὰν ἀσημένιο, τὸ δεῦτερο δέ, τὸ βλέπεις νὰ τῶχῃ φάει ἀπὸ παντοῦ ἢ σκουριά καὶ νάχῃ ἀπομείνει σχεδὸν τὸ μισό;

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ μὲ τὸν ἀνεργὸν ἄνθρωπο. Μιὰ σκουριά θαρρεῖς πὼς περιχύνεται στὴν ψυχὴ του καὶ τῆς τρώει καὶ τῆς ἀφανίζει καὶ τὴν λαμπράδα της καὶ κάθε της ἄλλη χάρη. Καὶ μὲ τί λοιπὸν μέσο μπορούμε νὰ τὴν ἀπαλλάξωμε ἀπὸ τὸ φαρμάκι αὐτό; Μὲ τὸ ἀκόνι τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς δουλειᾶς, ποὺ κάνει τὴν ψυχὴν ἀποδοτικὴ καὶ ἱκανὴ γιὰ τὰ πάντα. Γιατί θέλω νὰ μοῦ πῆς μὲ ποιὸν ἄλλο τρόπο θὰ μπορέσωμε ν' ἀποκόψωμε τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μας, ἂν στομώσῃ ἀπὸ τὴν ἀνεργίαν ὁ ἀθέρας της, κι' ἂν λυγίξῃ σὰν νᾶναι ἀπὸ μολύβι; Καὶ ποιὸς ἄνθρωπος δὲν εἶναι σιχαμερὸς κι' ἀηδιαστικός, ἂν μοναδικὴ του ἔγνοια εἶναι τὸ νὰ παχαίνῃ μονάχα, καὶ νὰ σέρνεται σὰν τὴν φώκια;

Καὶ δὲν μιῶ βέβαια γι' αὐτούς, ποὺ ἀπὸ τὸ φυσικὸ τους εἶναι χονδροφτιαγμένοι· μὰ γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἀπὸ τὸ γεννησιμιό τους εἶχανε λεπτὸ σκαρί, καὶ ποὺ ἀπὸ τὴν τεμπελιά κι' ἀπὸ τὴν πολυφαγία κατάντησαν ἔτσι τὸ κορμί τους... Ἀνέτειλεν ὀλόλαμπρος ὁ Ἥλιος καὶ σκορπᾷ παντοῦ τὶς χρυσῆς του ἀκτῖνες· καὶ ξυπνᾷ ὁ καθένας γιὰ τὴν δουλειά του. Ὁ γεωργὸς παίρνει τὸ δικέλλι του καὶ ξεκινᾷ· ὁ σιδεραῶς καταπιάνεται μὲ τὸ ἀμόνι του καὶ μὲ τὸ σφυρί του· κι' ὁ κάθε τεχνίτης, μὲ τὸ κατάλληλο ἐργαλεῖο του· κι' ὅλοι τους βλέπεις, νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ δικό του ὁ καθένας ἐργαλεῖο... Οἱ γυναῖκες τὴν ρόκα τους καὶ τὸν ἐργαλεῖό τους...

Κι' αὐτός, μὲ τὸ σύναυγο καὶ μόλις γλυκοχαράζει, βγαίνει ἀμέσως, γιὰ νὰ βοσκήσῃ σὰν χοῖρος τὴν κοιλιὰ του. Πρᾶγμα ποὺ μόνον τὰ ζῶα τὸ συνηθίζουν, ἐπειδὴ σὲ τίποτας ἄλλο δὲν χρησιμεύουν, παρὰ γιὰ σφάξιμο μονάχα. Ὅσα ὅμως κι' ἀπὸ τὰ ζῶα μποροῦν νὰ σηκώνουν φορτία στὴ ράχη τους καὶ νὰ κάνουν μεταφορές, πρῶτ-πρῶτ πιάνουν κι' αὐτὰ δουλειά. Αὐτὸς ὅμως, μό-

λις σηκωθῆ ἀπὸ τὸ κρεβάτι του κι' ὁ ἥλιος πλημμυρίζει με τὸ φῶς του τὴν ἀγορά, κι' ὅλοι ἔχουν ἀρχίσει καὶ εἶναι χορτᾶτοι μάλιστα ἀπὸ δουλειά, ξυπνᾷ κι' ἀνακλαδίζεται· καὶ τὸ καλύτερο μέρος τῆς ἡμέρας τὸ περνᾷ μέσα στὸ σύθαμπο. Κατόπιν ἀνακαθίζει στὸ κρεβάτι του ἀρκετὴν ὥρα, κι' ὅλο χασμουριέται κι' ἀνακλαρώνεται καὶ χασκοκυτᾷ δεξιά κι' ἀριστερά. Καὶ δὲν τὰ λέω αὐτά, χωρὶς λόγο κι' ἀπλῶς κι' ὡς ἔλαχε, ἀλλὰ γιὰ νὰ συμβουλέψω, νὰ μὴ ζῆ κανεὶς ἀνεργος καὶ χωρὶς νάχη κάτι νὰ κάνη. Γιατί, τί μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ σιχαμερότερο ἀπὸ τὸν ἀκαμάτη, ἄνθρωπο, πὺ σκοτώνει ἄδικα τὶς ὄρες του; Καὶ τί μπορεῖ νὰ γίνῃ χειρότερο καὶ πιὸ συμφοριασμένο ἀπὸ τὸν τεμπέλη πὺ χασμουριέται, βλέποντας τοὺς διαβάτες νὰ περνοδιαβαίνουν; Φυσικὸ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀδιάκοπη κινητικότητα τῆς. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν τὴν ὑποφέρει τὴν τεμπελιά καὶ τὸ καθησιό. Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον φιλόπονο κι' ἐργατικό. Καὶ τὸ φυσικὸ του εἶναι νὰ ἐργάζεται. Ἡ ἀργία εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴν φύση του. Καὶ τίποτα δὲν εἶναι χειρότερο καὶ βλαβερότερο ἀπὸ τὴν τεμπελιά. Ἀλλὰ ὅπως βλάπτει καὶ εἶναι ὀλέθριο κακὸ ἡ ἀργία, παρόμοια βλάπτει καὶ ἡ δουλειά πὺ δὲν εἶναι κατάλληλη καὶ πρεπούμενη...».

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιοῦνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ ἔβδομος κατὰ σειρὰν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», «Ἀδολεσχία Φιλόθεος» τοῦ Εὐγενίου Βούλγαρη (Μέρος Γ') ὅστις καὶ ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις πρὸς δωρεάν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδεσιμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδεσιμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικά Γραφεῖα.

(Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»)

ΕΦΗΒΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Γ'

Τὸ σπουδαιότερον—ἔστω μόνον μορφολογικὸν καὶ εἰδολογικὸν—ἐκλεκτὸν στοιχεῖον τῆς νεανικῆς ψυχῆς, ὅπερ ἀποτελεῖ σπουδαιότατον θεμέλιον εἰς τὸ ἔργον τοῦ Χριστιανοῦ παιδαγωγοῦ, εἶναι ὁ ἀξιολογικὸς προσανατολισμὸς, ἡ μεταφυσικὴ νοσταλγία καὶ ἡ θρησκευτικὴ ὁρμή, ἣτις ἀναβλύζει ἐκ τῶν μυχαιτάτων βαθῶν τῆς ψυχῆς τῶν νέων.

Ἡ ὅλη ἀνάπτυξις τοῦ νέου τείνει πρὸς διασάφησιν τῆς ἐσωτέρας φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ περιβάλλοντος, τοῦ κόσμου. Ὁ νέος, παρὰ τὰς ἀσυνεπείας καὶ πολυποικίλους ἐκφάνσεις τῆς πολυπλεύρου προσωπικότητός του, ἔχει τάσιν πρὸς ἐνοποίησην τῆς φοβιζούσης πολυμορφίας¹, πρὸς ἀναζήτησιν ὑστάτου τινὸς ἀξιολογικοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τὴν ἀνακάλυψιν μιᾶς ἀξίας, εὐρισκομένης ὑπὲρ τὰς ἄλλας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιεροῦται καὶ πρὸς χάριν τῆς ὁποίας εἶναι ἔτοιμος καὶ νὰ θυσιασθῇ. Διὰ τοῦτο ἡ ἡλικία αὕτη εἶναι κατάλληλος, ἵνα προβληθοῦν εἰς αὐτὴν ἀπόλυτα καὶ ὑψηλὰ ἰδανικά. Ἀκριβῶς πολλοὶ νέοι τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκλέγουν ὡς ἰδανικὸν τῆς ζωῆς των τὴν τέχνην ἢ τὴν ἐπιστήμην ἢ τὸν οἰκονομικὸν παράγοντα, ὡς πρὸς ἀπόλυτον ρυθμιστὴν πασῶν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς των· διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τόσοι νέοι ἐμπλέκονται εἰς τὰ καταστρεπτικὰ δίκτυα τῶν θεωριῶν τοῦ διαλεκτικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῶν κομμουνιστικῶν δογμάτων, ἅτινα ὡς ψευδῆς ὑπεραξία τις αἰχμαλωτίζουν καὶ διαποτίζουν ὀλόκληρον τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν. Κατὰ τὸν Rückert, ἀπρὸ τῆς ψυχῆς ἐκάστου προβάλλει κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ εἰκὼν ἐκείνου, ὅπερ πρέπει νὰ γίνῃ². Τὸ ἰδανικὸν τοῦτο δὲν εἶναι ἀφηρημένος τις τύπος κατηγορικῆς προστακτικῆς, ἀλλ' ἡ πλαστικὴ εἰκὼν ἰδανικοῦ εἶδους τῆς ἰδίας ψυχῆς, εἶδος ψυχικῆς ἐντελεχείας καὶ ζωτικῆς δυνάμεως, ἣτις γίνεταί ἢ μορφοποιεῖ ἀρχή, ὁ ἐνοποῖεὶς παράγων καὶ ὁ κανονιστικὸς νόμος τῆς ψυχικῆς ἐξελίξεως, εἰς τὸν ὁποῖον ὑποτάσσονται αἱ κράτισταί τῶν ἐνδομύχων δυνάμεων³.

Τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ εἰδολογικὸν στοιχεῖον τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς, ἢ ἔκτακτος αὐτῆ μορφολογικῆ κατεύθυνσις αὐτῆς δύναται διὰ τὸν πεφωτισμένον χριστιανὸν παιδαγωγὸν νὰ γίνῃ νέον ἀοστράκι-

1. Γ. Σακελλαρίου, Ψυχολογία τοῦ ἐφήβου, Ἀθήναι 1939, σ. 264.

2. Ed. Spranger, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 74.

3. Πρβλ. ἐνθ' ἄνωτ.

νον σκεῦος», ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἐμβληθῇ ἡ θρησκευτικὴ ἀξία, ἥτις εἶναι ὑπεραξία, διότι ἐν τῇ ἱεραρχικῇ κλίμακί τῶν ἀξιῶν κατέχει τὴν πρώτην θέσιν καὶ ὑφούται ὑπὲρ τὰς ἄλλας ἀξίας, διαποτίζουσα καὶ ἐνοποιούσα αὐτὰς καὶ ρυθμίζουσα τὴν ἁρμονικὴν συνανάπτυξιν τῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἀναπτύσσεται ἡ μία ὑπερτροφικῶς εἰς βάρος τῆς ἄλλης καὶ μὴ δημιουργῆται ἐν μὲν τῷ ἀτόμῳ ἡ ψυχικὴ ἀνωμαλία, ἐν δὲ τοῖς κόλποις τοῦ πολιτισμοῦ ἡ λεγομένη «πολιτιστικὴ νόσος»⁴.

Ἄν ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία ἔχη πλείστας δυσκολίας, παραλλήλως ἔχει καὶ πλείστας—περισσότερας πάσης ἄλλης ἡλικίας—δυνατότητας, ἵνα ὁ νέος ἐγκολπωθῇ τὴν χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν. Εἶναι λίαν ἐνθαρρυντικὸν διὰ τὸν χριστιανὸν παιδαγωγὸν νὰ γνωρίζῃ, ὅτι μακροχρόνιοι ἔρευναι ἀμερικανῶν ἰδίᾳ ψυχολόγων καὶ παιδαγωγῶν ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ νεανικὴ ἡλικία δὲν εἶναι μόνον ἡ ἡλικία τῶν ἀμφιβολιῶν καὶ τῆς ἀποστασίας, ἀλλὰ παραλλήλως εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἡλικία τῆς θρησκευτικῆς ἀφυπνίσεως καὶ τῆς «ἐπιστροφῆς», διὰ τῆς ὁποίας ὁ νέος ἀνακαλύπτει τὴν ὑπερτάτην ἐνσυναρκαζομένην ἀξίαν, τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐνοποιὸν ἀρχὴν καὶ ἀποκτᾷ ἐξηραμένην καὶ ἀληθῶς αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν προσωπικότητα καὶ εὐρύτερον Ἐγὼ, συναίσθημα ἀναγεννήσεως καὶ συνείδησιν τῆς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς, τῆς «καινῆς κτίσεως». Ὁ Starbuck⁵ διαπιστώνει, ὅτι ἡ καμπύλη, ἥτις δεικνύει τὴν συχνότητα τῆς ἐπιστροφῆς, ἐμφανίζει τὸ μέγιστον αὐτῆς ὕψος περὶ τὸ 16ον ἔτος. Κατὰ τὸν James, «ἡ ἐπιστροφή εἶναι ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς ἐν φυσιολογικὸν ἐφηβικὸν φαινόμενον»⁶. Ὁ ἐπιφανὴς ἀμερικανὸς ψυχολόγος καὶ παιδαγωγὸς G. Stanley Hall ἐν τῷ γνωστῷ διτόμῳ ἔργῳ αὐτοῦ περὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας⁷ ἀφιερώνει ἐν ὁλόκληρον κεφάλαιον (τὸ ὑπ' ἀριθ. XIV) ἐξ 82 σελίδων διὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς ψυχολογίας τοῦ φαινομένου τῆς θρησκευτικῆς «ἐπιστροφῆς»⁸. Ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἐκτίθενται πλείσται γινώμαι καὶ στατιστικαί, διαπιστοῦσαι, ὅτι αἱ περισσότεραι «ἐπιστροφαί» γίνονται μεταξύ τοῦ 15ου καὶ 20ου ἔτους τῆς ἡλικίας καὶ μάλιστα περὶ τὸ 16ον καὶ 17ον ἔτος.

4. Εὐαγγέλιον Θεοδωροῦ, ἐνθ' ἄνωτ.

5. Starbuck, A study of Conversion. Am. jour. of Psychology, January 1897, τόμ. 8, σελ. 268-308.

6. «Conversation is in its essence a normal adolescent phenomenon»

7. G. Stanley Hall, Adolescence, its Psychology and its Relations Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion and Education, τόμ. 1-2, New-York 1904.

8. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 2, σελ. 281-362.

Κατὰ τὸν E. Abercrombie, ἔρευνα ἐπὶ 500 ἀτόμων ἀπέδειξεν, ὅτι τὰ 2/3 ἐξ αὐτῶν (ἀπέστρεψαν) εἰς ἡλικίαν, μικροτέραν τῆς τῶν 20 ἐτῶν. Τὸ αὐτὸ, ὡς τονίζει ὁ E. Hammond, ἰσχύει διὰ τοῦς πλείστους ἐκ τῶν Χριστιανῶν. Ὁ ἱεραπόστολος F. Pentecost γράφει: «Ἡ τριακονταετής πειρὰ μου ἐν τῷ ποιμαντικῷ καὶ εὐαγγελιστικῷ ἔργῳ ἔδειξεν εἰς ἐμέ, ὅτι τὰ 3/4 πασῶν τῶν (ἐπιστροφῶν) γίνονται μεταξὺ τῶν ἡλικιῶν 12 καὶ 20 ἐτῶν, τῆς ἀναλογίας τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας οὔσης 2 πρὸς 3. Ὀλίγοι ἐπιστρέφουν μετὰ τὸ τριακοστὸν ἔτος. Ἡ πειρὰ μου ὡσαύτως λέγει, ὅτι μόνον ὅσοι ἐπέστρεψαν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ἔχουν ἄριστα ἀποτελέσματα εἰς τὴν περαιτέρω ζωὴν καὶ θρησκευτικὴν των δρασιν»⁹. Κατὰ τὸν H. Carroll αἱ πλεῖστοι θρησκευτικαὶ (ἐπιστροφαί), γίνονται περὶ τὸ 15ον ἔτος. Κατὰ τὸν J. Hurlbut, «οἱ περισσότεροι ὁμολογοῦν τὸν Χριστὸν εἰς ἡλικίαν μικροτέραν τῆς τῶν 20 ἐτῶν, ὀλιγώτεροι εἰς ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 20 καὶ 30 ἐτῶν καὶ ἐλάχιστοι μεταξὺ τῶν 30 καὶ 40 ἐτῶν»¹⁰.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

9. G. Stanley Hall, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. II, σελ. 288.

10. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 289.

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΙΤΑΛΗ

Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως—Πρεβέζης

ΡΗΜΑΤΑ ΖΩΗΣ ΑΙΩΝΙΟΥ

Κηρύγματα εἰς τὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν τοῦ Ἔτους

Ἐπαινος—εὐλογία

τῆς **ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ** τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τιμᾶται δρχ. 80

Πωλεῖται παρὰ τῷ Συγγραφεῖ (Πρέβεζαν) καὶ εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα Θρησκευτικῶν Ἐκδόσεων.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΥ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ
ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ
Ο ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΛΟΓΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

λη'. Γέγονε δὲ τὰ πάντα ὡς τὸ ἀπαρχῆς, ὅτε οὐπω κόσμος ἦν· οὐδὲ ἡ νῦν εὐεξία καὶ μὀρφωσις, ἀλλὰ συγκεχυμένον τὸ πᾶν, καὶ ἀνώμαλον, ἐδεῖτο τῆς εἰδοποιουῦ χειρὸς καὶ δυνάμεως. Εἰ βούλει δέ, ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ καὶ σελήνης ἀμυδροῖς φέγγεσιν ἐχθρῶν ἢ φίλων ὄψεις οὐ διαγινώσκοντες. Ἡ ὡς ἐν ναυμαχίᾳ καὶ ζάλη καὶ πνευμάτων ἐμβολαῖς, καὶ ροθίῳ ζέοντι, καὶ κυμάτων ἐπιδρομαῖς, καὶ νηῶν ἀραγμοῖς, καὶ κοντῶν ὄθισμοῖς, καὶ κελευστῶν φωναῖς, καὶ πιπτόντων οἰμωγαῖς, ὑπερηχούμενοί τε καὶ ἀπορούμενοι, καὶ τῆς ἀνδρείας καιρὸν οὐκ ἔχοντες, φεῦ τοῦ πάθους! ἀλλήλους περιπίπτομεν, καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλισκόμεθα.

λη'. Καὶ οὐχ ὁ λαὸς μὲν οὕτως· ὁ δὲ ἱερεὺς ἐτέρωσ· Ἀλλὰ μοι νῦν ἐκεῖνο πληροῦσθαι δοκεῖ καθαρῶς», τό· «Γέγονεν ὁ ἱερεὺς καθὼς ὁ λαός»· ἐν κατάρᾳ πάλαι λεγόμενον. Καὶ οὐχ οἱ πολλοὶ μὲν οὕτως· οἱ δὲ ἄδρῳ τοῦ λαοῦ, ὡς εἴρηται, καὶ προέχοντες, ἐναντίως. Ἀλλ' οὗτοί γε καὶ φανερώς πολεμοῦσι τοῖς ἱερεῦσιν ἐφόδιον ἔχοντες εἰς πειθῶ τὴν εὐσέβειαν. Καὶ ὅσοι μὲν περὶ πίστεως τοῦτο πασχόντων, καὶ τῶν ἀνωτάτω ζητημάτων καὶ πρώτων, οὐδὲ ἐγὼ μέμφομαι· ἀλλ' εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, καὶ προσεπαινωῶ, καὶ συνήδομαι, καὶ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

λη'. Κι' ἔχουν γίνει τὰ πάντα, ὅπως ἦτανε στὴν ἀρχή, ὅταν δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ κόσμος οὔτε καὶ ἡ σημερινή του καλὴ συγκρότηση καὶ διαμόρφωση· ἀλλὰ ὅλα ἦτανε ἀνακατωμένα κι' ἀνώμαλα καὶ εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ μιὰν ἀνώτερη δύναμη κι' ἀπὸ ἓνα χέρι ποῦ νὰ τὰ μορφοποιήσῃ. Κι' ἂν τὸ θέλῃς μάλιστα, ὅπως γίνεται στὶς νυκτομαχίες καὶ στὶς λιγοφεγγιές τοῦ φεγγαριοῦ, ποῦ τότε δὲν μπορούμε νὰ ξεχωρίσουμε τὰ πρόσωπα τῶν φίλων μας ἢ τῶν ἐχθρῶν μας. Ἡ ὅπως γίνεται στὶς ναυμαχίες καὶ στὴν παραζάλη καὶ στοὺς ἀντίπνοους ἀνεμοδαρμούς, ὅταν βράζῃ ἡ θάλασσα κι' ἀντικτυποῦνε τὰ κύματα καὶ συγκρούονται τὰ πλοῖα· καὶ μέσα στὰ κονταροκτυπήματα καὶ στὶς φωνές αὐτῶν ποῦ προστάζουν καὶ στὶς οἰμωγές αὐτῶν ποῦ πέφτουν, παραζαλισμένοι καὶ σαστισμένοι ἀπὸ τοὺς κρότους καὶ μὴ μπορῶντας νὰ πάρωμε ἀνάσα καὶ νὰ ξεθαρρέψωμε λίγο—ἀλλοίμονο στὴ συμφορὰ—πέφτει ὁ ἓνας ἐπάνω στὸν ἄλλο καὶ ἀλληλοσκοτωνόμαστε.

λθ'. Καὶ δὲν γίνεται αὐτὸ γιὰ τὸν πολὺ μονάχα κόσμο, γιὰ τοὺς ἱερεῖς ὅμως ἀλλοιώτικα. Ἀλλὰ πιστεύω πὼς στοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς πραγματοποιεῖται ἐκεῖνο τὸ ρητὸ «Κατάντησεν ὁ ἱερέας, ὅπως ὅλος ὁ κόσμος», ποῦ τῶλεξαν τὸν παλιὸ καιρὸ, σὰν μιὰ κατάρρα. Καὶ δὲν συμβαίνει νάχῃ μὲν ὁ πολλὸς κόσμος αὐτὴν τὴν κατάντια· οἱ δὲ ἐπισημότεροι ἀπὸ τὸν λαό, ὅπως τὸ εἶπα καὶ παραπάνω καὶ οἱ προεστοὶ του νὰ βρίσκωνται σ' ἀντίθετη κατάσταση. Ἀλλὰ ἀντιμάχονται πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ γιὰ νὰ πείθουν τὸν κόσμο παίρνουν ἐφόδιό τους τὴν εὐσέβεια. Κι' ὅσοι μὲν ἀπ' αὐτοὺς τὸ παθαίνουν αὐτὸ γιὰ τὴν πίστη καὶ γιὰ τὰ ὑψηλότερα καὶ τὰ πρωταρχικὰ ζητήματα κι' ἐγὼ δὲν τοὺς κατηγορῶ. Ἀλλά, ἂν πρέπη νὰ λέγεται ἡ ἀλήθεια, καὶ τοὺς ἐπαινώ περισσότερο καὶ χαίρομαι μαζί

ΑΡΧΑΙΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

τούτων εἷς εἶην, τῶν ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζομένων καὶ ἀπεχθανομένων, μᾶλλον δὲ καὶ εἶναι καυχῆσομαι. Κρείσσων γὰρ ἐπαινετὸς πόλεμος, εἰρήνης χωριζούσης Θεοῦ. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν πραῖν μαχητὴν ὀπλίξει τὸ πνεῦμα, ὡς καλῶς πολεμεῖν δυνάμενον. Νῦν δὲ εἰσὶ τινες, οἳ καὶ περὶ μικρῶν πολεμοῦντες, καὶ εἰς οὐδὲν ὄφελος, καὶ κοινωνοὺς, ὅσους ἂν δύνωνται, τοῦ κακοῦ προσλαμβάνοντες, λίαν ἀμαθῶς καὶ θρασέως. Εἴτα ἐπὶ πᾶσιν ἢ πίστις· καὶ τοῦτο τὸ σεμνὸν ὄνομα ταῖς ἰδίαις αὐτῶν φιλονεικίαις παρασυρόμενον. Ἐκ δὲ τούτων, ὡς τὸ εἶκός, μισούμεθα μὲν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ὁ τούτου χαλεπώτερον, οὐδὲ εἰπεῖν ἔχομεν, ὡς οὐ δικαίως. Διαβεβλήμεθα δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων τοῖς ἐπιεικεστέροις. Οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἰ τοῖς πλείοσιν, οἳ μόλις ἂν τις καὶ τῶν καλῶν ἀποδέχονται. Τεκταίνουσι δὲ ἐπὶ τῶν νῶτων ἡμῶν οἱ ἁμαρτωλοί, καὶ ἅ κατ' ἀλλήλων ἐπινοοῦμεν, κατὰ πάντων ἔχουσι. Καὶ γεγόναμεν θέατρον κοινόν, οὐκ ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, οἷον ὁ γενναιότατος τῶν ἀθλητῶν Παῦλος, πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἀγωνιζόμενος· ἀλλὰ πᾶσι μικροῦ τοῖς πονηροῖς· καὶ ἐπὶ παντὸς καιροῦ καὶ τόπου, ἐν ἀγοραῖς, ἐν πότοις, ἐν εὐφροσύναις, ἐν πένθεσιν. Ἦδη δὲ προήλθομεν καὶ μέχρι τῆς σκηνῆς· (ὁ μικροῦ καὶ δακρύω λέγων) καὶ μετὰ τῶν ἀσελγεστάτων γελώμεθα· καὶ οὐδὲν οὕτω τερπνὸν τῶν ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων, ὡς Χριστιανὸς κωμωδούμενος.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

τους. Καὶ μακάρι νάμουνα κι' ἐγὼ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ μάχονται καὶ ποὺ γίνονται μισητοὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια· μᾶλλον δὲ καὶ θὰ τὸ καυχηθῶ πὼς εἶμαι. Γιατὶ εἶναι προτιμώτερος ἓνας ἀξιέπαινος πόλεμος, παρὰ μιὰ εἰρήνη, ποὺ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ γι' αὐτὸ τὸν λόγο τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ δυναμώνει τὸν πρᾶο πολεμιστὴ, γιὰ νὰ μπορῇ δηλαδὴ νὰ μάχεται γενναῖα. Σήμερα, ὅμως ὑπάρχουν μερικοὶ, ποὺ ἂν καὶ καταγίνωνται σὲ μικρὰ κι' ἀσήμαντα πράγματα καὶ ποὺ δὲν πρόκειται νὰ ὠφελήσουν κανένα, παίρνουν ὅμως ἀδιάντροπα καὶ μὲ αὐθάδεια συμμάχους τους στὸ κακὸ ὅσους τὸ μπορέσουν. Καὶ κατόπιν λένε, πὼς ἐπάνω ἀπ' ὅλα τοποθετοῦνε τὴν πίστη· καὶ παρασέρνουν στὶς φιλονεικίαις του τὸ ἅγιον αὐτὸ ὄνομα. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, ὅπως εἶναι φυσικὸ, νὰ μᾶς μισοῦν οἱ ἔθνηκοί· κι' αὐτὸ ποὺ εἶναι τὸ χειρότερο, νὰ μὴν μποροῦμε νὰ εἰποῦμε, ὅτι δὲν ἔχουν δίκην. Μὰ κι' ἔχομε διαβληθῇ καὶ στοὺς καλύτερους ἀπὸ τοὺς δικούς μας. Καὶ δὲν εἶναι διόλου παράδοξο, ἂν συμβαίη αὐτὸ στοὺς περισσότερους, ποὺ μόλις καὶ μετὰ βίας ἱκανοποιοῦνται ἀπὸ κάτι ποὺ εἶναι πραγματικὰ καλὸ. Καὶ κτίζουν ἔτσι, οἱ φαῦλοι ἐπάνω στὴ ράχη μας· κι' ὅσα μηχανευόμαστε ἡμεῖς γιὰ ν' ἀλληλοπολεμηθοῦμε, τὰ ἐφαρμόζουν ἐκεῖνοι ἐναντίον ὅλων μας. Κι' ἔχομε γίνει τὸ κοινὸ θέατρο, ὅχι βέβαια στοὺς ἀγγέλους καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ὁ Παῦλος ποὺ στάθηκε ὁ γενναϊότερος ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐπολεμοῦσε μὲ τὶς ἀρχές καὶ μὲ τὶς ἐξουσίαις, ἀλλὰ σ' ὅλους τοὺς φαύλους σχεδόν. Καὶ σὲ κάθε περίσταση καὶ τόπο· καὶ στὶς ἀγορές, καὶ στὰ συμπόσια, καὶ στὶς ὥρες τῆς χαρᾶς, καὶ στὶς ὥρες τοῦ πένθους καὶ τῆς λύπης. Κι' ἐφθάσαμε τώρα κι' ὡς τὸ σημεῖο νὰ καταντήσουμε καὶ θεατρίνοι—ποὺ σὰν τὸ λέω, μοῦρχειται σχεδὸν κλάμματα—κι' ἐγινήκαμε τὸ περιγέλοιο, ὅπως οἱ ποιοὶ ξεπεσεμένοι ἄνθρωποι. Καὶ κανένα ἀπὸ τὰ θέματα κι' ἀπὸ τ' ἀκούσματα δὲν προκαλεῖ τόσην εὐχαρίστηση, ὅσον ἓνας Χριστιανὸς ποὺ τὸν διακωμωδοῦνε.

Ἐπίδοση ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἡ ἀγωνία ἐνὸς ἱερέως

ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΜΟΥ

Ἄλυσίδα, πού κυλάει ἀδιάκοπα, ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ μας. Κάθε γενῆ ἀ κί ἕνας κρίκος. Σφιχτὰ δεμένος μὲ τὸν προηγούμενο καὶ μὲ τὸν ἐπόμενο. Παίρνει τίς ἱερεῖς παραδόσεις. Τίς κρατᾷ γιὰ λίγο. Καὶ μετὰ τῆς ἐμπιστευταὶ στὸν ἐπόμενο, γιὰ νὰ βυθιστῆ αὐτὸς στὸ χάος τοῦ παρελθόντος.

Μπῆκα σὲ ναοὺς νὰ λειτουργήσω κί ἔνοιωσα ρῖγος. Οἱ κλπινισμένες μορφές τῶν ἀγγίων, τὰ φορτωμένα μὲ σκόνη λεπτοουργήματα τοῦ τέμπλου καὶ τῶν προσκυνηταριῶν, τὰ χρυσοκεντημένα καλύμματα καὶ τὰ ἄμφια, τ' ἀσημένια καὶ τὰ χρυσὰ δισκοπότηρα μοῦ μίλησαν ὅλα, ὅλα, γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἀφοσίωσι καὶ τὴν εὐλάβεια ἀνθρώπων, πού ἔζησαν σ' ἐποχὲς περασμένες. Σὰν νὰ τοὺς εἶδα μπροστά μου νὰ σχεδιάζουν, νὰ χτίζου, νὰ καλωπίζουν τὸ ναό. Καὶ μετὰ, γέροντες πιά λευκασμένοι, νὰ στέκωνται στὰ λιτὰ στασίδια, καμαρώνοντα: τὸ ἔργο τῶν χειρῶν τους καὶ προσφέροντας τῇ λατρείᾳ τους. Τώρα, ἔχουν φύγει πιά ἀπ' τῇ γῆ μας. Βρίσκονται κοντὰ σου. Ἴσως ἔχουν φύγει κί οἱ ἀπόγονοι κί οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀπογόνων τους.

Ἄλυσίδα ἡ ζωὴ μας, πού κυλάει ἀδιάκοπα.

Κάτω ἀπ' τὰ πόδια μου, στὴν Ὁραία Πύλη καὶ στὸ Ἅγιο Βῆμα εἶδα πλάκες τριμμένες. Εἶχαν χάσει τὸ ἀρχικό τους ἐπίπεδο σχῆμα. Εἶχαν ἀποκτήσει μικρὰ ἢ μεγαλύτερα βαθουλώματα. Δὲν τίς χτύπησε σμίλη. Πόδια τίς πάτησαν. Τὰ πόδια τῶν λειτουργῶν σου. Ποιὸς ξέρει πόσα καὶ γιὰ πόσες φορές. Ἴσως στὸ δικό σου βιβλίο πού δὲν μένει οὔτε ἡ πιὸ μικρὴ μας πρᾶξι ἀπέραστη, νὰ εἶναι σημειωμένα. Ἴσως νὰ ἔχη καταχωρηθῆ πόσες φορές οἱ Λειτουργοί σου στάθηκαν μὲ δέος στὸ λιθόστρωτο τοῦ ναοῦ, γιὰ νὰ προσφέρουν τὴν ἀναίμακτη θυσία καὶ πόσες φορές γονάτισαν, γιὰ νὰ ζητήσουν τῇ Χάρι σου.

Σεβάσμιες μορφές! Εἶναι οἱ πρόγονοί μου. Τοὺς διαδέχτηκα στὸ ἱερὸ Λειτουργήμα. Μὰ καὶ ἐγὼ θὰ παραμερίσω, ἀφίνοντας στὴ θέσι μου κάποιον ἄλλο, μὲ νεανικὴ καρδιά καὶ εὐρωστο σῶμα.

Τὸ τριμμένο λιθόστρωτο μοῦ τὸ θυμίζει.

Ὅμως καὶ τώρα τὸ σκέπτομαι. Μ' ἀπασχολεῖ. Ποιὸς θᾶναι αὐτὸς πού θὰ μὲ διαδεχθῆ; Ἡ μᾶλλον, ποιοὶ θᾶναι οἱ κρίκοι τῆς ἱερατικῆς ἀλυσίδας, πού ἀκολουθοῦν τὸ δικό μου;

Δὲν εἶναι τὸ θέμα τόσο ἀπλό. Βλέπω νὰ ἔχη ὕψεις προβληματικές. Γι' αὐτὸ τὸ φέρνω, Χριστέ μου, στὸ φῶς, μπροστά σου. Γιὰ νὰ μὲ βοηθήσης νὰ βρῶ τῇ σωστῇ ἀντιμετώπισι.

* * *

Οἱ διάδοχοί μου!

Καθὼς τοὺς σκέπτομαι, νοιώθω στὴν ἴδια τὴν καρδιά μου νὰ δημιουργῆται κάτι. Ἐνα πράγμα σὰν ἀντίστασι, σὰν φόβος.

Ἄπωθῶ τὴ σκέψι τῆς διαδοχῆς. Βρίσκω πολὺ ὀδυνηρὸ γιὰ τὸν ἑαυτό μου, νὰ παραμερίσω καὶ ν' ἀφήσω κάποιον ἄλλο στὸ πόδι μου. Καὶ μόνο ἡ σκέψι, πὼς μπορεῖ μιὰ μέρα νὰ βρεθῶ στὸ περιθώριο, μὲ πνίγει.

Ἔχω δὴ νὰ γίνεταὶ τὸ ἴδιο καὶ μὲ πολλοὺς γύρω μου. Δὲν τὸ λέω γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὴ μικρότητά μου. Μόνο διαπίστῶσι κάνω. Φανερώνω μὲ εὐλικρίνεια μπροστά σου τίς πολὺ ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις μας καὶ τίς ἀναμφίβολα ἀδύνατες πλευρὲς τῆς καρδιάς μας.

Δὲν δυσκολεύομαι νὰ αἰτιολογήσω τὴν ἀντίστασι—καὶ τὴ δική μου κι' ὅλων ἐκείνων, πού κατέχουν κάποια θέσι στὸν κοινωνικὸ ἢ τὸν ἐκκλησιαστικὸ στίβο—καὶ τὴν ἐχθρική στάσι, πού συχνὰ παίρνομε ἀπέναντι τῶν διαδόχων μας.

Ἡ πρώτη αἰτία εἶναι τὸ ὅτι, ἄνθρωποι φίλαυτοι καὶ φιλόζῳοι, καθὼς εἴμαστε, μᾶς στοιχίζει πολὺ τὸ περιθώριο. Τὸ νὰ μποῦμε στὴν πάντα καὶ νὰ καρτεροῦμε τὴν ὥρα τῆς ἐκδημίας, βλέποντας ὅλα νὰ κυλοῦν ὀμαλά, ἀνεξάρτητα κι' ἀνεπηρέαστα ἀπ' τὴ δική μας παρουσία, εἶναι μαχαίρι, πού μᾶς σχίζει σὲ κομμάτια τὴν καρδιά. Τὸ εἶδα αὐτὸ σὲ γέροντες λευκασμένους, πού δούλεψαν πολὺ, πού πρόσφεραν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες, μὰ πού δὲν ἄντεξαν ὅταν ἀναπόφευκτα ἤρθε ἡ στιγμή, πού τὸ κάθε τί τοὺς καλοῦσε νὰ παραμερίσουν. Ὑποπετεύομαι, πὼς τὸ ἴδιο θὰ συμβῆ καὶ μὲ μένα αὔριο. Γιατί κι' ἡ δική μου ψυχὴ δὲν διαφέρει καθόλου ἀπ' τὴν ψυχὴ τῶν σημερινῶν λευκῶν γερόντων. Εἶμαι παιδί τους κι' ἀντίγραφό τους.

Καὶ τὴ δεύτερη αἰτία τὴν ἐπισημαίνω σπουδάζοντας τὴ ζωὴ μας. Ὁ ἡλικιωμένος κληρικὸς, πού κύρτωσε καὶ λευκάνθηκε πάνω στὸ ἀγιαστικὸ κι' ἱεραποστολικὸ ἔργο, ἀποκτάει τὴν ψευδαίσθησι, πὼς αὐτὸς καὶ μόνο εἶναι ἱκανὸς νὰ τὸ συνεχίση. Ὑποψιάζεται πὼς ὁ διάδοχός του, ἀπειρος καθὼς εἶναι ἢ ἐπηρεασμένος ἀπὸ ἐλευθερὲς ἀντιλήψεις, θὰ νοθέψῃ τὴ γραμμὴ, θὰ καταστρέψῃ τὸ ἔργο, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ κρατήσῃ ἐπάξια τὴν παράδοσι καὶ νὰ συνεχίση τὴν ἱερὴ ἀποστολή.

Ἀλλά, Χριστέ μου, πόσο γήινες σκέψεις καὶ πόσο γήινα αἰσθηματά! Ἡ Ἐκκλησία πού δὲν εἶναι κτῆμα μας. Εἶναι ἡ νύμφη ἢ δική σου. Περισσότερο ἀπ' ὅ,τι νοιάζομαι ἐγὼ γι' αὐτήν, νοιάζεσαι σύ, ὁ θεῖος ἀρχηγός. Σὺ πού ἐμπιστευθήκες, στὰ χέρια μας τὸν πολῦτιμο θησαυρὸ τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀγιαστικῆς Χάριτος, ἔχεις ὅλη τὴ δύναμι νὰ τὸν κρατήσῃς ἀνόθευτο. Καὶ σύ, πού δια-

λέγεις και καλείς τους λειτουργούς σου, σύ πού διάλεξες και κάλεσες και μένα, μπορείς με τή θεία σοφία και με μάτι, πού βλέπει και τά πιό έσώτερα βάρη τής ανθρώπινης καρδιάς μας, να διαλέξης και να καλέσης και τὸ διάδοχό μου κι' όλες τις επόμενες γενιές τῶν διαδόχων μου. Τί εἶναι εκείνο, πού μπορεί νά δικαιολογήσῃ τὸ πεισματικό μου σταμάτημα και τήν ἄρνησι νά παραχωρήσω στό διάδοχο τὸ ἱερό μου πόστο; Ἀπολύτως τίποτα. Μόνη αἰτία θᾶναι ἡ μικρότης μου κι' ὁ γεροντικός μου ἐγώϊσμός.

* * *

Οἱ διάδοχοί μου!

Δέν εἶναι οἱ ἀντίπαλοί μου, πού θά ἐπιδιώξουν νά με σπρώξουν στό περιθώριο. Ὅπως κι' ἐγὼ δέν στάθηκά με πολεμικό μένος μπροστά στους προγενεστέρους μου. Δέν παρουσιάστηκα μπροστά τους θρασύς, οὔτε ἐπεχείρησα νά τους σπρώξω με βίαιο τρόπο, γιά νά πάρω τή θέσι τους. Σεβάστηκα τήν ἡλικία τους. Τὸ ἔργο, πού ἔκαναν. Και δειλά, με αἰσθήματα σεβασμοῦ, γλίστρησα κοντά τους. Γιά νά τους βοηθήσω στήν ἀρχή. Και μετὰ νά συνεχίσω τις προσπάθειές τους μέσα στήν Ἐκκλησία σου.

Ὅπως ἐγὼ, Χριστέ μου, οὔτε τὸ θέλησα οὔτε τὸ σκέφτηκα νά σταθῶ σάν ἀντίπαλος στους προκατόχους μου, ἔτσι κι' οἱ διάδοχοί μου δέν θά ῥθοῦν μ' ἐχθρική διάθεσι στό πλευρό μου.

Δέν εἶναι οἱ ἐχθροί μου. Οἱ συνεχισται τοῦ ἔργου μου εἶναι και τοῦ μόχθου μου.

Κι' εἶναι τόσο ἀπαραίτητη ἡ συνέχεια!

Μέσα στήν Ἐκκλησία σου, μόνο σύ, ἡ κεφαλή, εἶσαι ἀδιάδοχος. Μένεις πάντα ὁ ἴδιος, πάντα στή θέσι τής κεφαλῆς, γιά νά διοχετεύης τους χυμούς τής Χάριτος σ' ὀλόκληρο τὸ σῶμα. Μεῖς μέλη τοῦ σώματός σου, ὅσο κι' ἂν ἔχουμε κάποιο ἔργο νά κάνουμε, δέν τὸ ἀναλαμβάνουμε και δέν τὸ ἀσκοῦμε παρὰ γιά περιορισμένο διάστημα. Με τή Χάρι και τήν καθοδήγησι τής θείας κεφαλῆς, δηλαδή τή δική σου, τὸ ἔργο τής Ἐκκλησίας σου θά συνεχιστῇ ἀπ' τήν ἐπόμενη γενιὰ τῶν ἐκλεκτῶν σου.

* * *

Οἱ διάδοχοί μου!

Δέν εἶναι οἱ ἀντίδικοί μου. Τ' ἀδέλφια μου εἶναι. Πού, ἐκτός ἀπ' τή διάθεσι νά σε ὑπερετήσουν—κεφάλαιο πού πιστεύω νά τὸ διαθέτω τή στιγμὴ ἐκείνη κι' ἐγὼ—ἔχουν νά προσφέρουν ἐπὶ πλέον στό ἱερό ἔργο τὸ νεανικό τους σφρῆγος και τή δύναμι και τήν τόλμη και τὸν παλμό. Δέν θά σταθοῦν πλάι μου με σκοπὸ νά με παραμερίσουν, ἀλλὰ με τήν ἀγία πρόθεσι νά ὑποστηρίξουν τους τρεμάμενους γεροντικούς βραχίονες. Γιά νά παραλάβουν και κεῖνοι ἀπὸ μένα,

ὅπως ἐγὼ παρέλαβα ἀπ' τὴν προηγούμενη γενιὰ τῶν λειτουργῶν
σὺν τὴν ἱερῇ παρακαταθήκῃ καὶ νὰ τὴν κρατήσουν μὲ δέος.

Τοὺς χρωστῶ ἀγάπη πολλή.

Τὴ στιγμὴ, ποὺ θ' ἀπλώνω τὰ κουρασμένα γεροντικά μου χέρια
γιὰ νὰ ἐμπιστευθῶ σ' αὐτὴ τὸ ἅγιο Ποτήριον—ἄσχετο ἂν ἡ συγκί-
νησι μοῦ συντρίβῃ τὴν καρδιά—θὰ πρέπη, αὐθόρμητα ν' ἀνεβαίῃ
ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ μου καὶ ν' ἀπλώνεται στὸ πρόσωπο καὶ στίς ἐκ-
δηλώσεις μου ἡ ἀγάπη.

Νοιώθω, Κύριε, τὴ δυσκολία. Ἴσως θὰ χρειαστῇ νὰ πολεμήσω.
Μὰ δὲν βλέπω τὸ λόγο ἐνῶ πῆρα τὴν ἀπόφασιν νὰ πολεμήσω σ'
ὀλόκληρη τὴ ζωὴ μου, νὰ πάψω νὰ πολεμῶ τις ἀτίθασσες ὁρμές σου
τὴν ὥρα, ποὺ θὰ γράφω τὸν ἐπίλογον.

Θέλω νὰ ἐμπιστευθῶ τῇ διακονίᾳ μου στοὺς διαδόχους μου
μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα τῆς θερμῆς ἀγάπης. Καὶ νὰ παραμερίσω
ὄχι γιὰ νὰ θρηγήσω καὶ νὰ μαραζώσω. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ξεκουραστῶ
καὶ νὰ καμαρώσω τοὺς νέους ἐκλεκτοὺς σου. Κι' ἂν καμμιά φορὰ
χρειαστῇ, νὰ προσφέρω μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ λεπτότητα τὴ φτωχὴ
μου πεῖρα, σὰν ὁδηγὸ καὶ σὰν ἀντιστάθμισμα στὸ νεανικὸ ἐνθου-
σιασμό.

* * *

Οἱ διάδοχοί μου, δὲν ξέρω ποιοὶ θὰ εἶναι.

Μόνον σὺ τοὺς διακρίνεις.

Ἐγὼ ξέρω κάτι. Πῶς τὴ στιγμὴ αὐτῇ, νεοσσοὶ ἀπαλοί, κυκλο-
φοροῦν κι' ἀναπτύσσονται γύρω μου. Φοιτοῦν στὰ σχολεῖα τῆς πα-
τρίδας μου. Ἐρχονται στὴν ἐκκλησία ποὺ λειτουργῶ καὶ κηρύττω.
Περνοῦν ἀπ' τοὺς δρόμους ἀπ' τοὺς ὑποίους περνῶ κι' ἐγὼ κι' ὅλοι
οἱ σύγχρονοί μου. Βλέπουν τὴ συμπεριφορὰ μας. Διαβάζουν τὰ
περιοδικὰ μας καὶ τὰ βιβλία μας καὶ τις χρωματιστὲς ἀφίσες μας.

Οἱ διάδοχοί μου ζοῦν πλάι μου. Καὶ ποτίζουνται μὲ τὸ πνεῦμα καὶ
τὴ νοοτροπία τῆς σύγχρονης κοινωνίας κι' ἐπηρεάζονται ἀπ' τὸ
παράδειγμά μου. Αὐριο, ποὺ θὰ προχωρήσουν, νὰ γίνουν
ἱερεῖς σου, θὰ εἶναι παιδιὰ τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἀντίγραφα δικά
μας.

Αἰσθάνομαι νὰ μὲ βαρύνῃ εὐθύνη. Ἡ ποιότης τῶν διαδόχων μου
ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν ποιότητα τῆ δικῆ μου καὶ τῆς κοινωνίας στὴν
ὁποία ἐργάζομαι. Ἄν δημιουργήσω ἀτμόσφαιρα πνευματικὴ καὶ
κλιμα ὑγείας κι' ἂν ἐγὼ ὁ ἴδιος ζήσω σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος
καὶ σὰν ἀφιερωμένος λειτουργὸς σου, οἱ νέοι μὲ τὴν ἀγνῆ καρδιά, ποὺ
νοσταλγοῦν νὰ πατήσουν τὰ σκαλοπάτια τοῦ Θυσιαστηρίου σου θὰ
ἀναπνεύσουν τὴν ὑγείαν καὶ θὰ ἐμπνευσθοῦν ἀπὸ τὸ παράδειγμα. Θὰ
γίνουν προσωπικότητες φωτισμένες, μὲ καθαρὲς ἀντιλήψεις καὶ

ζωή άγια. "Αν έγω τούς προβάλω ένα πρότυπο φτωχό, ξεφτισμένο, κι' αν αφήσω τὰ μικρόβια τοῦ κακοῦ νὰ πνίξουν τὴν υγεία, θὰ συντελέσω, συνηθειτὰ ἢ άσυνειδητὰ, στὸ νὰ πλασθῆ μιὰ γενεὰ λειτουργῶν με' άρρωστημένη νοοτροπία κι' υποβαθμισμένη τὴ θερμοκρασία τῆς άγιότητος.

Ἡ νοοτροπία μου κι' ἡ πνευματικότης μου δὲν εἶναι ὑπόθεσις άτομικῆ. Ἡ ποιότης τῶν αὐριανῶν λειτουργῶν σου ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτὴ. Κι' ἐπειδὴ οἱ διάδοχοί μου δὲν θὰ ζήσουν σ' άπομονωτισμό, ἀλλὰ θὰ σταθοῦν σὲ μιὰ θέσι περιβλεπτή και θ' ἀναλάβουν ρόλο ἡγετικό, τολμῶ νὰ πῶ, πὼς ἡ νοοτροπία κι' ἡ άγιότης ἡ δικὴ μου και τῶν σημερινῶν συλλειτουργῶν μου θὰ ἐπηρεάσουν ὀλόκληρη τὴν αὐριανὴ Ἐκκλησία. Κι' ἐπειδὴ ἀπ' τὴν αὐριανὴ Ἐκκλησία θὰ βγοῦν οἱ μεθαιριανοὶ λειτουργοί σου, ἡ ζωὴ μας ἔχει μιὰ προέκτασι και σὲ κείνους. Βέβαια στὴ μόρφωσί τους θὰ ἐπιδράσουν κι' ἄλλοι παράγοντες. Ὅμως οἱ αρχικὲς καταβολὲς θὰ ἔχουν μπῆ μέσα τους ἀπ' τὴν προσωπικότητα τῆ δικῆ μου. Ἡ πνευματικότης μου ἔναποθηκεύει μέσα στὴν Ἐκκλησία προζύμια, τὰ ὅποια θὰ ἐπιδράσουν στοὺς αὐριανούς διακόνους πρεσβυτέρους κι' ἐπισκόπους.

Οἱ διάδοχοί μου εἶναι, κατὰ ἓνα μεγάλο βαθμό, ἡ προέκτασί μου και τὰ αντίγραφα μου.

Εἶμαι ὑπόλογος γιὰ τὴ μορφοποίησί τους ἀπέναντι τῆς Ἐκκλησίας Σου, και, προπαντός, ἀπέναντί Σου. Δὲν δικαιούμαι νὰ σταθῶ κατήγορος τους. Νὰ τούς στιγματίσω γιὰ τὴν ἐνδεχόμενη χλιαρότητά τους και γιὰ τὴν εὐκολία με' τὴν ὅποια δέχονται τὲς ἐπιδράσεις τῆς σύγχρονης ὑλιστικῆς κοινωνίας. Ἡ εὐθὺνη πρέπει νὰ καταλογιστῆ σὲ μένα, πού δὲν μπόρεσα νὰ δημιουργήσω ἀτμόσφαιρα φορτισμένη με' πίστι κι' ἔμπνευσι κι' άγνότητα. "Αν τὴν εἶχα δημιουργήσει θάβρισκαν μέσα σ' αὐτὴ οἱ διάδοχοί μου τέτοια ἄνεσι κι' εὐτυχία, πού θ' ἀντιστάθμιζε και θὰ ἐξουδετέρωνε ὀλοτελὰ τὴ λάμψι και τὴ γοητεία τοῦ «κόσμου».

*
* *

Οἱ διάδοχοί μου, Κύριε, βρίσκονται πλαῖ μου. Με' βλέπουν, χωρίς ἐγὼ νὰ μπορῶ νὰ τούς διακρίνω. Ἄκοῦν τὰ λόγια μου, χωρίς ἐγὼ ν' ἀκούω τὰ δικά τους. Διαβάζουν τὴν καρδιά μου και μετροῦν τούς παλμούς της, χωρίς κι' ἐγὼ νὰ εἶμαι σὲ θέσι νὰ παρακολουθῶ τούς παλμούς τῆς νεανικῆς τους καρδιάς. Προσαρμόζουν τὰ βήματά των στὰ βήματά μου, χωρίς καν νὰ τὸ ὑποπτεύωμαι.

Τί νὰ κάνω;

Εἶμαι ἓνας τόσο αδύνατος λειτουργός σου!

Δῶσε στὰ μάτια μου τὴ λάμψι τῆς άγνότητος, γιὰ νὰ τούς τὴ μεταλαμπαδεύσω.

Ἐκλεκτὲς σελίδες ἀπὸ τὸν Ἱ. Χρυσόστομο

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΚΑΝΟΥΝ ΤΟ ΚΑΛΟ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ Ν' ΑΠΟΒΛΕΠΟΥΝ ΣΤΟΝ ΕΠΑΙΝΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

(Ἀπὸ τὴν Ε' ὁμιλία στὴ Γένεση)

Πές μου, γιατί καὶ γιὰ ποιὸν λόγο ζιππάξῃσαι γιὰ τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων ; Δὲν ξέρεις, ὅτι ὅπως εἶναι ἡ σκιά, ἢ κι' ἂν ὑπάρχει κάτι ἄλλο πού νᾶναι ἀσημαντότερο κι' ἀπ' αὐτή, παρόμοια καὶ τὰ παινέματα τῶν ἀνθρώπων ἀνεμοσκορπίζονται κι' ἀφανίζονται ; "Ἄλλως τε ὁ ἀνθρώπινος χαρακτήρας κι' εὐκολογύριστος εἶναι κι' εὐκολομετάβλητος· καὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι σήμερα μὲν σ' ἐπαινοῦν, καὶ τὴν ἄλλη στιγμή σέ κατηγοροῦν. Ἐνα τέτοιο ὅμως πρᾶγμα ποτὲ δὲν μπορεῖ νά γίνῃ μὲ τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ.

*
* *

"Ἄς μὴν εἶμαστε λοιπὸν ἀνόητοι, κι' ἄς μὴ ξεγελοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας. Γιατί κι' ἂν κάνουμε κάτι καλὸ, καὶ δὲν τὸ κάνουμε μὲ τὸν ἀποκλειστικὸ σκοπὸ, γιὰ νὰ συμμορφωθοῦμε μὲ τὴν θείαν ἐντολὴ καὶ γιὰ νὰ εὐχαριστήσωμε μονάχα τὸν Θεό, ἄδικα κοπιᾷ ζομε κι' ἄδικα ἀποστεροῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀπὸ τὴν ὠφέλεια γιὰ τὴν πράξη μας αὐτήν ! Γιατί αὐτὸς πού ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια καὶ γιὰ νὰ τιμηθῇ μονάχα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κάνει τὸ καλὸ, εἶτε τὸ ἐπιτύχῃ εἶτε κι' ὄχι, (γιατί συχνά κι' ἐνῶ τὰ πάντα κάνει

"Ἀπλῶσε στὸ πρόσωπό μου τὴν ἔκφρασι τῆς γαλήνης, γιὰ νὰ τοὺς τὴν μοιλιᾷσω.

Κάνε τὴν καρδιά μου νὰ χτυπάῃ δυνατὰ γιὰ τὴν ἀγάπη σου, ὥστε νὰ μπορέσω νὰ τοὺς μεταδώσω τὸν παλμὸ καὶ τὴ φλόγα.

«Κατεύθυνον τὰ διαβήματά μου κατὰ τὸ λόγιόν σου» γιὰ νὰ βαδίσουν καὶ κεῖνοι, ἀκολουθῶντας με, σὲ φωτεινὰ μονοπάτια.

Κι' ὅταν ἔρθῃ ἡ στιγμή, ἀξιώσέ με ν' ἀποθέσω στὰ χέρια τους μ' ἐμπιστοσύνη κι' ἀγάπη, τὸν ἀτίμητο θησαυρὸ, τὸ ἅγιο σῶμα σου καὶ τὸ ζωηφόρο αἷμα σου.

Οἱ διάδοχοί μου δὲν εἶναι οἱ ἀντίζηλοι κι' οἱ ἀνταγωνισταί μου.

Εἶναι οἱ ἀδελφοί μου.

Εἶναι οἱ λειτουργοί σου.

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ Ζ. ΓΚΑΤΖΙΡΟΥΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

γι' αυτό δὲν κατορθώνει νὰ τ' ἀπολαύσῃ)· εἶτε λοιπὸν ἐπιτύχη εἶτε κι' ἀποτύχη, ἀρκετὴ εἶναι ἡ ἀνταμοιβή του στὸν κόσμον αὐτόν, καὶ δὲν θὰ πρέπη νὰ περιμένῃ καμμιάν ἀνταπόδοση στὸν ἄλλο.

* *

Γιατί ; θὰ μοῦ πῆτε. Ἐπειδὴ πρόλαβε κι' ἀποστέρησε τὸν ἑαυτό ἀπὸ τὴν ἀνταμοιβή τοῦ δίκαιου κριτῆ, κι' ἐπροτίμησε τὰ τωρινὰ ἀπὸ τὰ μελλούμενα· καὶ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν ἀπόφαση τοῦ δικαιοκρίτη Κυρίου μας. Κι' ἀντίθετα πάλιν ἂν κάνωμε κάτι τὸ πνευματικὸ κι' ἀνώτερο μὲ τὸν ἀποκλειστικὸ μονάχα σκοπὸ ν' ἀρέσωμε στ' ἀκοίμητο μάτι τοῦ Θεοῦ, ποῦ ὅλα τὰ βλέπει γυμνά κι' ὅπως πραγματικὰ εἶναι, τότε κι' ὁ θησαυρὸς μας μένει ἀδαπάνητος, μὰ καὶ ἡ προσδοκία τοῦ καλοῦ ποῦ μᾶς περιμένει μᾶς δίνει μεγάλη παρηγοριά. Μὰ καὶ μαζὶ μὲ τὴν ἀμοιβὴν ἐκείνη, ποῦ φυλάγεται γιὰ μᾶς σὰν μέσα σ' ἓνα ἀπαραβίαστο ταμεῖο, θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἡ δόξα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Γιὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ τὴν ἀπολαβαίνωμε πλουσιώτερα, ὅταν τὴν παραβλέπωμε, ὅταν δὲν τὴ ζητοῦμε, κι' ὅταν δὲν τὴν ἐπιδιώκωμε.

* *

Καὶ γιατί ἀπορεῖς, ἂν αὐτὸ γίνεται γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἐπιδιώκουν τὴν πνευματικὴν ἱκανοποίησιν, ὅταν βλέπῃς πὼς τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μ' ἐκείνους ποῦ ἔχουν ἀφιερῶσει τὸν ἑαυτό τους στὰ κοσμικὰ πράγματα· κι' ὅτι ὁ περισσότερος κόσμος αὐτοὺς κυρίως καταφρονᾷ καὶ παραβλέπει, ποῦ θέλουν καὶ κυνηγοῦν τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων· καὶ θὰ βρῆς πὼς ὅλοι τοὺς ἀναμπαίζουσι καὶ τοὺς κατηγοροῦν γιὰ τὴν ματαιοδοξία τους.

Τί λοιπὸν ἀθλιώτερο μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ μᾶς ποῦ οἱ ἐπιδιώξεις μας εἶναι πνευματικῆς, ἂν πρόκειται νὰ χάσκωμε κι' ἐμεῖς παρόμοια μ' ἐκείνους γιὰ τὴν ἐπευφημίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ μᾶς φθάνη ὁ ἔπαινος καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία τοῦ Θεοῦ ; ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέει, «οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ» (Ρωμ. β', 29)

* *

Δὲν βλέπεις, ἀγαπητέ μου τί γίνεται στὶς ἵπποδρομίας, καὶ πὼς οἱ ἐπιβάτες τῶν ἀλόγων, ἐνῶ ὅλος ὁ λαὸς ποῦ κάθεται γύρω γύρω τοὺς γεμίζει μὲ χίλιες δυὸ ἐπευφημίας αὐτοὶ οὔτε γυρίζουν νὰ κοιτάξουν, ἀλλὰ πρὸς ἓνα σημεῖο μονάχα βλέπουν, πρὸς τὸν βασιλέα ποῦ κάθεται στὸ κέντρο, καὶ μονάχα στὸ νεῦμα του προσέ-

Εὐλαβικά προσκυνήματα

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΚΟΠΙΟΝ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΟΠΟΥ ΑΝΑΠΑΥΕΤΑΙ ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΣΟΥ

Ἡ ζωὴ καὶ ἡ θαυματουργικὴ δύναμις τοῦ Ὁσίου

Μία φιλικὴ πρότασις καὶ παρόρμησις ἀπετέλεσε εὐκαιρίαν πολύτιμον διὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἑνὸς ἱεροῦ προσκυνήματος καὶ διὰ μίαν βαθυτάτην ψυχικὴν συγκίνησιν. Ἐπίσκεψις καὶ προσκύνημα τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου. Ἐκεῖ εἰς τὴν Εὐβοίαν, εἰς τὸ χωρίον Προκόπιον, ἀποικίαν μικρασιατῶν προσφύγων, θυμάτων τῆς μεγάλης ἐθνικῆς καταστροφῆς, ὑψώνεται μεγαλοπρεπῆς ὁ ναὸς τοῦ Ὁσίου, πρὸς τὸν ὁποῖον κατευθύνονται ἰδίως περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαΐου καὶ τὶς ἀρχαὲς τοῦ Ἰουνίου ἀλλὰ καὶ εἰς κάθε περίοδον τοῦ ἔτους πλήθη εὐλαβῶν προσκυνητῶν. Θαῦμα πρασίνης ὁμορφιάς ἢ γραφικὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὴν Χαλκίδα πρὸς τὸν τόπον αὐτὸν τοῦ προσκυνήματος. Πελώρια πλατάνια, λεῦκες καὶ ἄλλα καταπράσινα δένδρα δημιουργοῦν μίαν ἀτμόσφαιραν κάτω ἀπὸ τὴν ὁποίαν τὸ πέρασμα ἀποτελεῖ μιὰ ἀπαραμίλλη ψυχικὴ ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ εὐχαρίστησι καὶ ἀγαλλίασι. Κάτω ἀπὸ τὸν πράσινο πλοῦτο ἢ ἀτελείωτη ποικιλία τῶν χρωματιστῶν λουλουδιῶν θωπεύει τὰς αἰσθήσεις καὶ καθοδηγεῖ μὲ ξεχωριστὴ συγκίνησι τὴν σκέψιν πρὸς τὸ προσκύνημα τοῦ Εὐβοϊκοῦ αὐτοῦ προαστείου. Γεμᾶτο ἀνοιξιᾶτικο φῶς τὸ προσφυγικὸ αὐτὸ προάστειο, τὸ Προκόπιο, ποῦ ὑπῆρξε ὁ τόπος τῆς θαυματουργικῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἁγίου, ποῦ ἀναπαύεται σήμερα εἰς τὸν ἀνεγερθέντα πρὸς τιμὴν του ναὸν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τὴν τόσο γραφικὴν. Ἀκοῦμε μὲ συγκίνησι νὰ σημαίνῃ ἡ καμπάνα τὴν στιγμὴν ἐκείνη τῆς ἀφίξεώς μας καὶ δοκιμάζομε ρῆγος καὶ δέος εἰς τὴν εἴσοδό μας διὰ τὸ προσκύνημά μας. Ἀκέ-

χουν, παραβλέποντας ὄλο τὸ πλῆθος; καὶ τότε μόνο μεγαλοπιάνονται καὶ μεγαλοφρονοῦν ὅταν ἐκεῖνος τοὺς στεφανώσῃ;

Αὐτοὺς λοιπὸν νὰ μιμῆσαι καὶ σύ' καὶ νὰ μὴν δίνῃς καμμιά σημασία στὰ παινέματα τῶν ἀνθρώπων· κι' οὔτε νὰ ἐπιδιώκῃς τὴν ἀρετὴν γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν· ἀλλὰ νὰ περιμένῃς τὴν κρίσιν ἀπὸ τὸν δικαιοκρίτη Κύριό μας· καὶ προσέχοντας μονάχα στὰ νεύματά του νὰ κυβερνᾷς καὶ νὰ οικονομᾷς ὅλη σου τὴν ζωὴ μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε καὶ στὸν κόσμον μας αὐτὸ νᾶχῃς παντὰ καλὰ προσδοκίαις, καὶ ν' ἀπολαύσῃς, στὴν ἄλλη ζωὴ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ.

Ἀπόδοσις ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

ραιον τὸ ἱερὸ λείψανο τοῦ Ρώσου ἀγίου καὶ ὁμολογητοῦ ἔχει μετακομισθῆ ἀπὸ τοὺς πρόσφυγες τοῦ Ἀσιατικοῦ Προκοπίου, ὅπου ἤσκησεν ὁ ἅγιος, εἰς τὸ Προκόπιον τῆς Εὐβοίας. Σταματοῦμε λίγα λεπτά μπροστὰ στὸ κατῶφλι τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ καὶ συγκεντρώνουμε εἰς τὴν σκέψι μας ὀραματιστικὰ τὴν μορφή τοῦ ὁσίου, τὴν μεγάλην πίστι του πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὰ θαύματά του. Ἐγεννήθη εἰς ἓνα μικρὸ χωριουδάκι τῆς λεγομένης Μικρᾶς Ρωσίας ἀπὸ εὐλαβεῖς καὶ ὀρθοδόξους Ρώσους γονεῖς.

Ζήσας τὰ παιδικὰ καὶ νεανικά του χρόνια ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος Πέτρου μετέσχε νεαρὸ καλλιηκαρόπουλο, μὲλις δέκα ὀχτῶ χρόνων, εἰς τὴν ἀτυχί διὰ τὴν Ρωσίαν ἐκστρατεία τοῦ τολμηροῦ αὐτοκράτορος ἐναντίον τῆς Τουρκίας. Αἰχμαλωτισθεὶς ἀπὸ τοὺς Τατάρους μαζὶ μὲ χιλιάδες ἄλλους Ρώσους στρατιώτας τοῦ ἠττηθέντος Τσάρου ἐπωλήθη εἰς ἓνα ἵππαρχον ποῦ τὸν παρέλαβε μαζὶ του καὶ τὸν ὠδήγησε εἰς τὸ χωρίον ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατήγετο, τὸ Προκόπιον, πλησίον τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας. Πλήθος ἀμέτρητον Ρώσων αἰχμαλώτων τοῦ πολέμου ἐστέναξε τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀπὸ τὸν σκληρὸν ζυγὸν τῶν Μωαμεθανῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δούλους αὐτοὺς ἀδυνατοῦντες νὰ ζήσουν ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγὸν τοῦ ἀλλοδόξου νικητοῦ ἠναγκάζοντο διὰ νὰ ἐλαφρύνουν τὰ βάσανά των νὰ ἀρνηθοῦν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τὸν Μουσουλμανισμό. Ἐν τούτοις ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦσε ὁ νεαρὸς Ἰωάννης. Πιστὸς εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε ἀνατραφῆ ἀπὸ παιδικὴ ἡλικία ἔμεινε ἀκλόνητος εἰς τὴν χριστιανικὴν του θρησκείαν, ἀδιαφορῶντας διὰ τὴν κακὴν μεταχείρισιν τοῦ (ἀγᾶ) τοῦ αὐθέντη του καὶ τὴν περιφρόνησιν καὶ ἀπέχθεια τῶν ἄλλων ὀθωμανῶν ποῦ τὸν ἀποκαλοῦσαν ὑβριστικῶς «καφίρι» ἄπιστον δηλαδὴ. Σὲ ὅσους τὸν παρακινοῦσαν νὰ ἀρνηθῆ τὴν θρησκείαν τοῦ ὁ νεαρὸς Ἰωάννης ἀπεκρίνετο μὲ θάρρος ὅτι προτιμοῦσε τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν φοβερὴν ἁμαρτία τῆς ἀλλαξοπιστίας. Δὲν ἐδείλιασε δὲ νὰ δηλώσῃ εἰς τὸν ἀγᾶν ὅτι, ἂν τὸν ἀφίση ἐλεύθερον εἰς τὴν θρησκείαν του θὰ ἦταν πρόθυμος εἰς κάθε διαταγή, ἂν ὅμως τὸν ἐβίαζε νὰ προδώσῃ τὴν πίστιν του θὰ παρέδιδε τὴν κεφαλὴν του διότι χριστιανὸς ἐγεννήθη καὶ χριστιανὸς θὰ πεθάνῃ.

* * *

Οἱ πλήρεις θερμῆς χριστιανικῆς πίστεως λόγοι αὐτοῦ τοῦ ἀγίου ἔκαμψαν τὴν σκληρὰν καρδιάν τοῦ αὐθέντου του. Καὶ ἔπαυσε νὰ κατατυραννῆ αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἀναγκάζῃ νὰ ἀρνηθῆ τὴν θρησκείαν του. Τὸν ἐγκατέστησε εἰς μίαν γωνίαν τοῦ σταύλου του καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν νὰ φροντίζῃ τὰ ζῶα του καὶ νὰ τὸν παρακολουθῆ ὡς ἵπποκόμος ὅταν ἐξήρχετο ἔφιππος εἰς τὸ χωρίον του.

Ἦσυχος πλέον ὁ Ἰωάννης ἀνεπαύετο εἰς μίαν γωνίαν τοῦ σταύλου εὐχαριστῶν τὸν Θεὸν διότι ἤξιώθη νὰ ἔχη ὡς κλίνην τὴν φάτνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεκλίθη κατὰ τὴν γέννησίν του ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος Ἰησοῦς.

Ἐκείνην τὴν γωνίαν τοῦ σταύλου εἶχεν ὁ Ἰωάννης ὡς ἀσκητήριο καὶ ἐκεῖ ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν προσήχετο ἐξαπλωμένος ἐπὶ τῆς κόπρου τῶν ἀλόγων ὡς ἄλλος Ἰώβ. Τὴν νύκτα ἐπήγαινε καὶ προσήχετο ἀγρυπνῶν εἰ τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, πού ἦταν χτισμένη εἰς τὴν κουφάλα ἐνὸς βράχου πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ Τούρκου αὐθέντη του.

Ἐκεῖ μετελάμβανε κρυφίως κάθε Σάββατον τῶν Ἀχράντων μυστηρίων. Ἀλλ' ἂν ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἐπλήρωνε τὴν ζωὴν τοῦ εὐλαβοῦς νέου Ρώσου χριστιανοῦ καὶ μετέβαλε τὶς συνθήκες τῆς διαβιώσεώς του ἀπλώθηκε ταυτοχρόνως καὶ εἰς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ, τὸν Τούρκο ἀγᾶ, πού ἤρχισε νὰ πλουτίζῃ καὶ νὰ διακηρύττῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του πόθεν ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του ἡ τόση εὐλογία. Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὸν πλουτισμὸ του ἀνεχώρησε μαζὶ μὲ ἄλλους προσκυνητὲς διὰ τὴν Μέκκαν πρὸς προσκύνημα. Ὀλίγες ἡμέρες μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀγᾶ ἀπὸ τὸ Προκόπιον ἡ σύζυγός του παρέθεσε γεῦμα καὶ ἐκάλεσε συγγενεῖς καὶ φίλους διὰ νὰ εὐφρανθοῦν καὶ εὐχηθοῦν ὅπως ἐπιστρέψῃ ὑγιῆς ἀπὸ τὴν ἀποδημίαν του. Εἰς τὸ τραπέζι αὐτοῦ ὑπηρετοῦσε μὲ μεγάλην σεμνότητα καὶ προθυμίαν ὁ Ἰωάννης.

Τὴν στιγμὴν δὲ πού παρετίθετο παρ' αὐτοῦ ἀγαπητὸν εἰς τὸν ἀπουσιάζοντα ἀγᾶ φαγητὸν ἡ σύζυγός του ἐνεθυμήθη αὐτὸν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰωάννην, τὸν ὁποῖον περιέβαλλεν καὶ αὐτὴ μὲ συμπάθειαν, «πόσο θὰ ἦταν εὐχαριστημένος ὁ εὐθέντης σου ἂν ἦταν ἐδῶ καὶ ἔτρωγε μαζὶ μας ἀπὸ τὸ πιλάφι αὐτό». Ὁ ἅγιος ἀκούσας τὸν πόθον τῆς κυρίας του ἔχων δὲ πίστιν πρὸς τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου προσευχήθηκε νοερῶς καὶ ἐζήτησε κατόπιν ἀπὸ τὴν κυρία του ἓνα πιᾶτο γεμᾶτο πιλάφι τὸ ὁποῖον εἶπε θὰ τὸ ἔστειλε εἰς τὸν αὐθέντην του στὴν Μέκκα. Οἱ προσκεκλημμένοι πού ἄκουσαν τὰ λόγια αὐτὰ ἐκάγχασαν.

Ἡ κυρία του ὅμως ἐπέτρεψε νὰ δοθῇ τὸ πινάκιο μὲ τὸ φαγητὸ χωρὶς νὰ πιστέψῃ βέβαια ὅτι θὰ τὸ ἔστειλε εἰς τὴν Μέκκαν.

Ὁ ἅγιος ἐπῆρε τὸ φαγητὸ καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν σταῦλον. Ἐκεῖ ἐγονυπέτησε καὶ προσηυχῆθη παρακαλῶν τὸν Θεὸν νὰ ἀποστείλῃ διὰ οἰουδήποτε τρόπου τὸ φαγητὸ εἰς τὸν αὐθέντην του. Ἐπίστεψε ἀπολύτως εἰς τοῦτο. Καὶ πράγματι τὸ πιᾶτο τοῦ φαγητοῦ ἐχάθηκε ἀπὸ τὰ μάτια του καὶ ὁ Ἰωάννης ἐπέστρεψε εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἶπεν εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν ὑπὸ τοὺς καγχασμοὺς τῶν προσκεκλημένων ὅτι ἔστειλε τὸ φαγητὸ εἰς τὸν αὐθέντην του.

Ὅταν ὕστερα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες ἐπέστρεψε ὁ ἀγᾶς ἀπὸ τὴν Μέκκαν ἔφερε μαζὶ του τὸ χάλκινο πιᾶτο πρὸς μεγάλην ἐκπληξί

τῶν οικειῶν του. Μόνον ὁ ὅσιος Ἰωάννης δὲν ἐξεπλάγη. Ἀκούοντας οἱ οικεῖοι τοῦ ἱππάρχου τὴν διήγησίν του πὼς εὗρηκε τὸ πιάτο μὲ τὸ ζεστό φαγητὸ ἔμειναν ἄναυδοι. Τὸ θαῦμα διεφημίσθη ὡς δύναμις τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ρώσου σκλάβου καὶ εἰς ὅλο τὸ χωριὸ καὶ τὰ πέριξ ἔθεωροῦσαν πλέον τὸν Ἰωάννη ὡς ἄνθρωπο δίκαιον καὶ ἀγαπητὸν εἰς τὸν Θεόν. Τὸν ἔβλεπαν ἐκτὸς μὲ σεβασμὸ καὶ φόβο καὶ κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ ἐνοχλήσῃ αὐτόν. Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του, νέος ἀκόμη, τὸ διήλθε μὲ θαύματα καὶ προσευχάς. Καὶ ὅταν προησθάνθη τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε ἓνα ἱερέα διὰ νὰ τὸν μεταλάβῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ὁ ἱερεὺς ὅμως ἐφοβήθη νὰ μεταφέρῃ φανερά τὰ ἅγια μυστήρια εἰς τὸν σταῦλον καὶ κατὰ θείαν φώτιση ἐπῆρε ἓνα μῆλο, τὸ ἔσκαψε, ἔβαλε μέσα εἰς αὐτὸ τὴν θείαν κοινωνίαν καὶ ἐκοινωνήσε τὸν Ἰωάννην ὁ ὁποῖος ἀμέσως παρέδωκε τὴν ψυχὴν του σὲ ἡλικίαν τριάντα ἡμερῶν ἐτῶν. Ὁ ἀγῶς ἐτίμησε τὸν νεαρόν, διέταξε νὰ καλύψουν τὸ φέρετρό του μὲ πλοῦσια χαλιὰ καὶ συνώδευσε τὴν νεκρικὴ πομπὴ μέχρι τοῦ τάφου.

* * *

Μπαίνοντας στὸ ναὸ ὅπου τὸ ἱερὸ λείψανο τοῦ ἁγίου, ἐδοκιμάσαμε ρῆγος μέχρι λυγμῶν καὶ δακρῶν. Ἀκούσαμε ψιθυριστὰς ἀφηγησεις τῶν προσκυνητῶν γιὰ τὰ θαύματα. Μπροστὰ στὸ ἔξαπλωμένο εἰς τὴν λάρνακα ἀποστεωμένο ἀλλὰ ἀκέραιο λείψανο ἀντικρύσαμε μιὰ ζωηρότητα καὶ μιὰ ἁγιότητα τοῦ ὁσίου ὁμολογητοῦ.

Ἀπὸ τὸ λείψανό του ἀνεδίδετο ἓνα λεπτὸ ἄρωμα καὶ οἱ προσευχὰς τοῦ κόσμου ποὺ ὑπεκλίνετο εὐλαβικὰ καὶ κατησπάζετο τὸ θεῖον σκῆνωμα ἀνέβαινε ὡς θυμίαμα πρὸς τὸν οὐρανόν. Προσκύνημα ἀπὸ τὰ πλέον συγκινητικὰ καὶ τὰ πλέον συγκλονιστικὰ διὰ κάθε πιστὸν χριστιανόν. Καὶ ἀφίνοντας πίσω μας τὸ ἱερὸ λείψανο, τὸν ἱερὸ ναὸ καὶ τὸ Προκόπιο αἰσθανόμεθα σὰν νὰ μᾶς ἀκολουθοῦσε ἡ μορφή τοῦ ἁγίου. Τὰ θαύματά του ὅσα ἐγνωρίζαμε καὶ ὅσα ἀκούσαμε τὴν ἡμέρα ἐκείνη τοῦ προσκυνήματός μας περνοῦσαν φευγαλέα καὶ σὰν ὄραματα ἀπὸ τὴν σκέψι μας. Καὶ ἐμακαρίζαμε τὴν φιλικὴ πρότασι καὶ παρόρμησι δι' ἓνα τέτοιο προσκύνημα.

Τὸ δειλινὸ ἄπλωνε τὴν γοητεία του κατὰ τὴν ἐπιστροφή μας εἰς τὴν Χαλκίδα ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν πλοῦτο τοῦ προαστείου καὶ τὴν εὐωδιάζουσα ἀτμόσφαιραν. Στὴν Χαλκίδα παρακολουθοῦσαμε μὲ ἔκστασι τὸ φαινόμενο τῆς παλίστροφος τῆς ὥρας ἐκείνης.

Ἐνῶ φεύγοντας κατόπιν γιὰ τὴν ἐπιστροφή μας εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορμησέως μας ἀγκαλιάζαμε στὴν σκέψι καὶ τὴν ψυχὴ μας τὴν κάτισχνη ἀποστεωμένη ἀλλὰ γλυκεῖα καὶ ζωηρὴ μορφή τοῦ Ρώσου ἁγίου μὲ τὴν μεγάλην πίστιν καὶ τὴν θαυματουργὸν δύναμιν.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

94. Γίνεται κηδεία καθολικοῦ ἢ χριστιανοῦ ἄλλου δόγματος ὑπὸ ὀρθοδόξου ἱερέως καὶ ποῖα ἀκολουθία ψάλλεται; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Σ. Παπαστολοπούλου).

Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ὁμοφωνία στὴν παλαιὰ λειτουργικὴ καὶ κανονικὴ πράξι τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἄλλοτε («κατ' οἰκονομίαν») ἐπετρέπετο ἡ ταφή μὴ ὀρθοδόξων ἀπὸ ὀρθοδόξου κληρικοῦ καὶ ἄλλοτε πάλι («κατ' ἀκρίβειαν») ἀπηγορεύετο. Ἐχομε καὶ παραδείγματα περιπτώσεων, ποὺ κληρικοὶ ὀρθοδόξοι καὶ λατῖνοι ἀπὸ κοινοῦ συνέψαλαν νεκρωσίμους ἀκολουθίας ἢ ὀρθοδόξων ποὺ ἐνεταφιάζοντο σὲ κοιμητήρια λατίνων καὶ ἀντιστρόφως. Αὐτὰ συνέβαιναν κυρίως σὲ λατινοκρατούμενα μέρη, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλους τόπους, ὅπου ὑπῆρχαν ὀλιγάριθμοι ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ ἐστεροῦντο ἱερέων. Τέτοιες μαρτυρίες ἔχομε τὴν ἀπόκρισι Ἰωάννου τοῦ Κίτρου, κατὰ τὴν ὁποία δὲν ἐθεωρεῖτο ἀπαῖδον... οὐδὲ τῇ εὐσεβείᾳ ὁπωσοῦν λυμαινόμενον τὸ ψάλλεσθαι ὁμοθυμαδὸν παρά τε ρωμαίων καὶ λατίνων ἱερουργῶν νεκριμαῖα λατίνων», ἀπὸ τὸ «Τακτικόν ἀπολογητικόν» τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου τοῦ Ε' (1841-1842), κατὰ τὸ ὅποῖον οὐνίται τῆς Ἀνατολῆς ἐθάπτοντο ὑπὸ ὀρθοδόξων ἱερέων, ἀπὸ τὴν ἐρώτησι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου Κωνσταντίνου Καβάσιλα (ΙΒ' αἰών), κατὰ τὴν ὁποία «λατῖνοι ἀποθνήσκοντες... ψάλλονται ὁμοῦ παρά ρωμαίων καὶ λατίνων ἀδικακρίτως» καὶ τὴν σύμφωνον πράξι τῶν Ἐκκλησιῶν Κρήτης καὶ Ἑπτανήσου, ὅπου ἐθάπτοντο ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ ἀγγλικανοὶ ὑπὸ ὀρθοδόξων ἱερέων καὶ εἰς τὰ κοιμητήρια τῶν ὀρθοδόξων. Ἀντιθέτως διατάξεις τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου τοῦ Β' τὸ 1701 ἀπαγορεύει τὴν ταφή μὴ ὀρθοδόξων ἀπὸ ὀρθοδόξου ἱερεῖς («διατὶ ἐκεῖνον ὅπου εἶναι ἀνάθεμα πῶς θέλουν νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς νὰ τὸν τάξῃ ὁ Θεὸς μετὰ δικαίων πνευμάτων; ... ὥστε ἱερεῖς ὀρθοδόξοι νεκροὺς αἰρετικούς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐνταφιάζουν»). Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Γ' ἐπιτρέπει τὴν ταφή μὴ ὀρθοδόξων ἀπὸ ὀρθοδόξου ἱερεῖς μόνο ἂν οἱ πρῶτοι ἀπαραιτήσουν τὴν λατινικὴν δόξαν, ἤτοι τὸ λατινικὸν φρόνημα, καὶ ἀποδεχθῶν τὴν πίστιν καὶ τὴν ὁμολογίαν ν τῆς ἡμετέρας ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας).

Τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1869 ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Σ' ἐξέδωσε ἐγκύκλιον ἐξ ἀφορμῆς τῆς ταφῆς τῶν ἀγγλικανῶν, ἡ ὁποία ὑπὸ ὠρισμένες προϋποθέσεις ἐπιτρέπει τὴν ταφή των ἀπὸ ὀρθοδόξου

ιερείς και καθορίζει τον τρόπο της τελέσεως της νεκρωσίμου ακολουθίας. Ρητώς λέγεται σ' αυτή ότι αφορά ὄχι μόνο τους ἀγγλικανούς, ἀλλὰ και ἄλους τους μὴ ὀρθόδοξους. Κατὰ τὴν ἐγκύκλιο αὐτὴ ἐπιτρέπεται ἡ ταφή σὲ ὀρθόδοξα νεκροταφεῖα, ὅπου δὲν ὑπάρχουν εἰδικὰ γιὰ τους μὴ ὀρθόδοξους, χωρὶς ὅμως κατὰ τὸν τρόπο αὐτὸν νὰ ἀποκοτοῦν δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τοῦ τάφου. Ἐπίσης ἱερεῖς ὀρθόδοξοι, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἱερεῖς τῶν ἄλλων δογμάτων, στὰ ὁποῖα ἀνήκουν οἱ νεκροὶ, ἐπιτρέπεται νὰ συνοδεύουν τὸν νεκρὸ και νὰ τελοῦν τὴν νεκρώσιμο ἀκολουθία. Ἡ τάξις τῆς ἀκολουθίας καθορίσθηκε ὡς ἐξῆς : Κατὰ τὴν ἐκφορὰ ψάλλεται ὁ τρισάγιος ὕμνος, στὸν ναὸ ὁ ἄμωμος (118ος ψαλμὸς) και ἀναγινώσκειται ὁ ἀπόστολος και τὸ εὐαγγέλιο και ἡ συνήθης μικρὰ ἀπόλυσις. Εἰς τὸν τάφο λέγεται «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ και τὸ πλήρωμα αὐτῆς». Ὅπου ὅμως ὑπάρχουν ἱερεῖς τῶν δογμάτων αὐτῶν ἀπαγορεύεται στοὺς ἰδικούς μας νὰ τελέσουν μόνοι τὴν ἀκολουθία ἢ ἀπὸ κοινοῦ μὲ ἐκείνους. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐγκύκλιο αὐτὴ και τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα και ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 30/7/1870) ἐπέτρεψαν τὴν ταφή μὴ ὀρθόδοξων ἀπὸ ὀρθόδοξους ἱερεῖς και καθώρισαν ὡς ἀνωτέρω τὴν τυπικὴ τῆς διατάξι. Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ρουμανίας και τῆς Σερβίας μαρτυρεῖται ὅτι κατὰ τὸ 1918 παρουσίαζαν φιλελευθερωτέρη πρᾶξι και τελοῦσαν τὴν ταφή τῶν μὴ ὀρθόδοξων, τῶν ἀγγλικανῶν τούλάχιστον, (μετὰ πλήρους ἀκολουθίας ὀρθόδοξου), ὅπως ἀκριβῶς φαίνεται ὅτι ἐγένετο στὶς περιπτώσεις πὸ ἀναφέραμε πρὸ τῆς ἐγκυκλίου τοῦ ἔτους 1869.

Σήμερα σ' ἐμᾶς ἰσχύει ἡ ἐγκύκλιος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πὸ μνημονεύσαμε πῶς πάνω, και ὡς πρὸς τίς προϋποθέσεις και ὡς πρὸς τὸν τρόπο τῆς τελέσεως τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας.

Περισσότερα μορεῖ νὰ εὔρη κανεῖς γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ στὸ βιβλίο τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου, «Ἡ κανονικὴ ἀποψὶς περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων», ἐν Ἀθήναις 1957, σελ. 242-248.

95. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς συνηθίζουν κατὰ τὰς πανηγυρικὰς ἰδίως λειτουργίας νὰ θυμιοῦν τὴν ἁγία τράπεζα, τὰς εἰκόνας και τὸν λαὸν μετὰ τὴν μικρὰν εἴσοδον τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὴν ὥραν πὸ ψάλλονται τὰ τροπάρια. Εἶναι ὀρθὸν τοῦτο; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ν. Σ.).

Ἡ κατὰ τὴν ὥρα τῆς ψαλμωδίας τῶν τροπαρίων μετὰ τὴν μικρὰ εἴσοδο προσφορὰ θυμιάματος ἀποτελεῖ νεωτερισμὸ και κα-

κῶς γίνεται, ἀπὸ ὅσους γίνεται, ἔστω κι' ἂν αὐτὸ ἀποβλέπει στὸ νὰ παρουσιασθῇ ἔτσι πανηγυρικωτέρα ἢ τέλεσι τῆς θείας λειτουργίας.

Ἡ θυμίασις ἐν πρώτοις αὐτῇ δὲν προβλέπεται οὔτε ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῆς λειτουργίας, οὔτε ἀπὸ τὰ ἐντυπα, οὔτε ἀπὸ τὴν Διάταξι τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φιλοθέου, ἀλλὰ καὶ οὔτε ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς ἐρμηνευτὰς τῆς θείας λειτουργίας. Ὅπου σ' αὐτὰ γίνεται λόγος γιὰ προσφορὰ θυμιάματος κατὰ τὴν ὥρα αὐτῇ ἀφορᾷ μόνο στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία. Πράγματι δὲ καὶ σήμερα ὁ ἀρχιερεὺς, μετὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ στὸ βῆμα, θυμιᾷ κατὰ τὸν συνήθη τρόπο τὸ θυσιαστήριον, τὶς εἰκόνες καὶ τὸν λαόν. Κατὰ κακῇ δὲ ἀπομίμησι τῆς ἀρχιερατικῆς λειτουργίας γίνεται καὶ ἀπὸ ἐλαχίστους εὐτυχῶς ἱερεῖς ἢ παράτυπος αὐτῇ πράξις.

Τὸ ὄρθον τοῦ χαρακτηρισμοῦ «παράτυπος» θὰ φανῇ ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν σχετικῆς διατάξεως, ποὺ ἀναφέραμε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς πράξεως αὐτῆς. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀκολουθιῶν, ὅπως τοῦ ὄρθρου καὶ τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ παλαιότητα πράξι ποὺ ἰσχύει ἐν μέρει καὶ μέχρι σήμερα, προσεφέρετο θυμίαμα καὶ ἐθυμιάτο ἀπὸ τὸν λειτουργὸν τὸ θυσιαστήριον, οἱ παριστάμενοι καὶ ἐνόητε καὶ ὅλος ὁ ναός. Γιὰ τὴν σημασίαν τοῦ θυμιάματος αὐτοῦ κατὰ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς γράψαμε ἤδη στὴν ἀπάντησιν στὴν ὑπ' ἀριθμ. 17 ἐρώτησιν. Καὶ κατὰ τὰ χειρόγραφα καὶ κατὰ τὴν ἰσχύουσα καὶ σήμερα ἀκόμη πράξι θυμιᾷ ὁ ἱερεὺς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀκολουθίας τοῦ βαπτίσματος, τοῦ γάμου, τοῦ εὐχελαίου κλπ. Καὶ στὴν θείαν λειτουργίαν διετηρήθη τὸ θυμίαμα αὐτὸ τῆς ἐνάρξεως καὶ προσφέρεται στὶς μὲν Μονὰς περὶ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τῆς Σ' ὥρας ἢ τῆς Θ' ὅταν τελῆται Προηγιασμένη, στοὺς δὲ ἐνοριακοὺς ναοὺς κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τῆς δοξολογίας, ὅπως τότε γράψαμε. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ ἀπὸ τὴν ἀρχίζει ὁ ἱερεὺς νὰ προετοιμάξῃ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὸν ναὸν γιὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ. Στὴν ἀρχιερατικὴν λειτουργίαν συμβαίνει ἄξι τὸ διαφορετικόν. Ὁ ἀρχιερεὺς στέκεται στὸν κυρίως ναὸν καὶ παρακολουθεῖ ἀπ' ἐκεῖ τὸ πρῶτον μέρος τῆς λειτουργίας, μπαίνει δὲ στὸ βῆμα γιὰ τὴν τέλεσιν τῆς μόνο κατὰ τὴν μικρὰ εἰσοδὸν καὶ τότε ἀκριβῶς προσφέρει τὸ θυμίαμα τῆς ἐνάρξεως, γιὰτὶ τότε οὐσιαστικῶς ἀρχίζει ἡ τέλεσι τῆς λειτουργίας ἀπὸ αὐτόν. Εἶναι δηλαδὴ καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἡ ἴδια προσφορὰ τοῦ θυμιάματος, ποὺ στὴν μὲν ἱερατικῇ, νὰ εἰποῦμε ἔτσι λειτουργία τελεῖται πρὸ τῆς ἐνάρξεώς της, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ «Εὐλογημένη ἢ Βασιλεῖα...» καὶ στὴν ἀρχιερατικῇ πάλιν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρξίν της, δηλαδὴ μόλις εἰσέλθῃ ὁ ἀρχιερεὺς στὸ θυσιαστήριον. Στὴν πολὺ ἀρχαίαν ἐποχὴ ἢ λειτουργία, εἴτε ἐτελεῖτο ἀπὸ ἱερέα εἴτε ἀπὸ ἀρχιε-

Σ τὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΣΩΜΑ

Ὁ ἄνθρωπος, σύμφωνα με τὴ διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τὴν πίστι τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο στοιχεῖα, ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ. Τὸ σῶμα εἶναι τὸ ὕλικό στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Μ' αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος μετέχει στὴν ὕλική, ὁρατὴ κτίσι. Τὸ σῶμα ὑπῆρξε τὸ πρῶτο χρονικὸ στοιχεῖο τῆς ὑποστάσεώς μας, ἔχοντας ληφθῆ ἀπὸ τὴ γῆ. Σ' αὐτὸ ὕστερα ὁ Θεὸς ἐνεφύσησε τὴν ἀθάνατη λογικὴ καὶ πνευματικὴ ψυχὴ, ὅπως διδάσκει ἡ Γένεσις. Τὸ προπρωτικὸ σῶμα δὲν ἦταν ὑποκείμενο στοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου, πού εἰσῆλθαν καὶ ἰσχύουν στὴν κτίσι μετὰ τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα. Οἱ πρωτόπλαστοι, συμμορφώνοντας τὴ ζωὴ τους με τὸ θεῖο θέλημα, εἶχαν

ρέα, ἄρχιζε μετὰ τὴν μικρὰ εἴσοδο, πρᾶγμα πού διετηρήθη στὴν σημερινὴ ἀρχιερατικὴ λειτουργία, γι' αὐτὸ καὶ σὲ ἀρχαῖες λειτουργίες, ὅπως στὴν λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, κατὰ τὴν μικρὰ εἴσοδο ὑπάρχει («ἡ εὐχὴ τοῦ θυμιάματος τῆς εἰσόδου»). Σήμερα ὅμως ἄλλως ἔχουν τὰ πράγματα, γιατί ἡ λειτουργικὴ ἐξέλιξι ἐδημιούργησε ἓναν ὀλόκληρο προκαταρκτικὸ μέρος γιὰ τὴν θεία λειτουργία, πού ὀργανικὰ καὶ ἀναπόσπαστα συνδέεται με αὐτὴν καὶ ἡ ἀπὸ τὸν ἱερέα τοῦλάχιστον τέλεσι τῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Εὐλόγημένη ἡ Βασιλεία...». Ἐπομένως τὸ θυμιάμα τῆς ἐνάρξεως ἔχει τὴν θέσι του μόνο πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκφώνησι αὐτῆ.

Στὴν ἐνδεχομένη ἀντίρρησι ὅτι ἡ κατὰ τὰ ἀπολυτίκια θυμιάσις ὄχι μόνο δὲν βλάπτει, ἀλλὰ καὶ κάμνει πανηγυρικωτέρα τὴν θεία λειτουργία, θὰ μπορούσε νὰ ἀντιπαρατηρηθῆ, ὅτι καὶ πολλὰ ἄλλα δὲν θὰ ἐβλαπταν καὶ θὰ ἔκαμαν ἀκόμη πανηγυρικωτέρα τὴν θεία λειτουργία, ἀλλὰ ἡ τάξις δὲν καθορίζεται ἀπὸ τὸν βαθμὸ σκοπιμότητος μιᾶς πράξεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν λειτουργικὴ παράδοσι, πού δίδει τὸ μέτρον καὶ τὸ πρέπον στὴν κάθε περίπτωσι καὶ στηρίζεται στὴν ἱστορία τῆς λατρείας καὶ στὸ νόημα πού ἔχει ὁ κάθε ἓνας ἀπὸ τοὺς λειτουργικοὺς τύπους καὶ ὄχι στίς αὐθαιρεσίες πού γίνονται ἔστω καὶ ἀπὸ καλὴ θέλησι. Ἐξ ἄλλου ἡ θεία λειτουργία καὶ χωρὶς τὸ θυμιάμα αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ πανηγυρικὴ ἂν γίνεταί ὅπως πρέπει νὰ γίνεταί, δηλαδὴ με φόβο Θεοῦ καὶ με τὴν ὀλόψυχο συμμετοχὴ ἱερέως καὶ λαοῦ, με βαθεῖα ἐπίγνωσι τοῦ νοήματος τῆς ἱερουργίας καὶ τοῦ μυστηρίου πού κρύβεται σὲ κάθε μία ἐορτῆ.

ἐξασφαλισμένη τὴν ἀθανασία ὕχι μονάχα τῆς ψυχῆς τους, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος τους.

Μὲ τὴν πτώσι τῶν γεναρχῶν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰσῆλθεν ὁ θάνατος στὴν κτίσι καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπόκειται σ' αὐτὸν κάτω ἀπὸ διπλῆ ἔννοια. Δηλαδή τὸ μὲν σῶμα του φθείρεται καὶ τέλος ἀπουσιάζει, ἐπιστρέφοντας στὴ γῆ «ἐξ ἧς ἐλήφθη», ἡ δὲ ψυχὴ του γνωρίζει τὸν πνευματικὸ θάνατο, τὴν αἰώνια καταδίκη.

Ἀπὸ τὸν ἀναπόφευκτο ὡς τότε διπλὸν αὐτὸν θάνατο ἔσωσε τὸ ἀνθρώπινο γένος ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Χάρις στὸν Σωτῆρα Χριστό, ὁ ἄνθρωπος, πιστεύοντας σ' αὐτὸν καὶ ἀκολουθώντας τὰ ζωηφόρα του ἔχνη, μεταβαίνει ἀπὸ τὸν θάνατο στὴ ζωὴ. Καὶ ἡ μὲν ψυχὴ του ξεφεύγει τὴν αἰώνια καταδίκη, τὸ δὲ σῶμα του, μετὰ τὸν ὕλικὸ θάνατο, ποὺ παρέμεινε σὰν γενικὸς νόμος, μέλλει νὰ ἀναστηθῆ κατὰ τὴ συντέλεια, κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως, ὅμοιο μὲ τὸ σῶμα τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ.

Σὲ ἀναλογία μὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ποὺ δὲν γνώρισε φθορὰ κατὰ τὸν θάνατο καὶ ἀνελήφθη στοὺς οὐρανοὺς, μερικὰ σώματα δικαίων καὶ ἀγίων, σύμφωνα μὲ τὴ βιβλικὴν ἱστορία καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι, ξέφυγαν τὴ φθορὰ καὶ μεταστάθηκαν στοὺς οὐρανοὺς (Ἐνώχ, Ἡλίας, Ἰσως ἢ Θεοτόκος καὶ ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης). Ἀλλὰ καὶ καθὼς τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ὄντας πανάγιο, ἀλλὰ μέτοχο τῶν λεγομένων ἀδιαβλήτων παθῶν καὶ γενικὰ ἀναγκῶν τῆς μεταπτωτικῆς ἀνθρώπινης φύσεως (πεῖνα, δίψα, κούρασις κ.λ.π.), νίκησε, σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις, τοὺς μεταπτωτικὸς κτισιακοὺς νόμους καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνάστασι (βάδισμα πάνω στὰ νερὰ τῆς λίμνης Γεννησαρέτ, θαυματουργικὲς ἐνέργειες σὲ ἀνθρώπους κ.λ.π.), ἔτσι καὶ στοὺς βίους ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ βλέπουμε τὸ σῶμα τους νὰ νικᾷ, σὲ διάφορες περιστάσεις, τοὺς ἴδιους αὐτοὺς νόμους, μὲ ἀναλόγους τρόπους.

Ὁ ὅρος «σῶμα», πρὸς δῆλωσι τοῦ ὕλικου καὶ κατωτέρου συστατικοῦ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, δὲν ἀπαντᾷ στὴν παλαιὰ Διαθήκη. Ἐκεῖ ἡ διάκρισις ἀνάμεσα στὸ ὕλικὸ σῶμα καὶ τὴν πνευματικὴ ψυχὴ δὲν εἶναι σαφής. Ἡ παλαιὰ Διαθήκη ἀποδίδει τὴν ἔννοια τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔννοια τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, κυρίως μὲ τὸν ὅρο «σάρξ».

Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὅμως ὁ ὅρος «σῶμα» χρησιμοποιεῖται ἰδίως ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, ποὺ οἰκονομεῖ σπουδαία ὑπομνηματιστικὴ καὶ παρὰ πέρα ἱποκαλυπτικὴ θεολογία γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα.

Τὸ σῶμα εἶναι ναὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνιαῖο μὲ τὴν ψυχὴ συστατικὸ τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, μετέχοντας στὸν ἁγιασμὸ καὶ τὴ δόξα, στὰ ὁποῖα μᾶς κάλεσε ὁ Χριστός. Δὲν εἶναι δεσμωτήριο καὶ φυλακὴ τῆς ψυχῆς, ὅπως τὸ ἐκλαμβάνουν διάφορα φιλοσοφικά

ΚΥΡΙΑΚΟΔΡΟΜΙΟΝ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΝΙΑΥΤΟΥ

14. ΟΡΚΟΣ ΘΕΟΥ

«Ὁ Θεὸς ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὁμῶσαι, ὡμοσε καθ' ἑαυτοῦ».
(Ἑβρ. στ', 13).

Λόγω τῆς νωθρότητος καὶ τῆς πνευματικῆς ἀδυναμίας νὰ συλλάβουν τὴ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοί, ὁ Ἀπόστολος τοὺς συνιστᾷ «σπουδῆν» (Ἑβρ. στ', 11), μέχρι τέλους, σύμφωνα μὲ τὴν ἐλπίδα ποὺ μᾶς φύτεψεν ἡ πίστις στὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας μας διὰ τοῦ Χριστοῦ. Γιατὶ δυστυχῶς, ὅτι ἀμέσως δὲν μᾶς ικανοποιεῖ σωματικά, αὐτὸ περνᾷ σὰν κάτι ξένο ἀπὸ τὸ μυαλό μας, σὰν κάτι ποὺ προσωπικά, ἄμεσα, δὲν μᾶς εἶναι καὶ τόσο χτυπητὸ ὥστε νὰ συγκεντρώσῃ τὴν προσοχή μας καὶ νὰ συμπυκνώσουμε ἐπάνω σ' αὐτὸ τὰς σκέψεις μας καὶ νὰ βγάλουμε τὰ διδακτικά συμπεράσματα. Ἰδιαίτατα οἱ ἐξ Ἑβραίων Χριστιανοί, ἓνα μεγάλο τοῦλάχιστον ποσοστό, ζαναγύριζαν στὰ νεκρὰ ἔργα τοῦ Νόμου (Ἑβρ. στ', 2, κ.έ.), τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ χριστιανικὴ πίστις, καὶ μόνον αὐτὴ, ὠδήγει εἰς τὴν τελειότητα καὶ εἰς τὴν σωτηρία.

συστήματα καὶ ὀρισμένα θρησκευόμενα. Εἶναι σκευὸς καὶ ὄργανό τῆς, ὄντολογικὰ ἐνωμένο μαζί τῆς, μέλλει δὲ, σύμφωνα μὲ τὸ δόγμα τῆς ἀναστάσεως τῆς σαρκός, νὰ ἀλλοιωθῇ ἐνδοξα καὶ νὰ ζῆ αἰώνια μαζί τῆς μετὰ τὴ Δευτέρα Παρουσία.

Ἔτσι ὁ χριστιανὸς ἀξιολογεῖ μὲ ὑψηλότερα κριτήρια τὸ σῶμα του, μέσα στὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Γνωρίζει ὅτι σώζεται καὶ ἀγιάζεται ἐν Χριστῷ μαζί μ' αὐτὸ καὶ ὄχι μονάχα σὰν ψυχὴ. Φροντίζει λοιπὸν νὰ τὸ ὑποτάσῃ καὶ νὰ τὸ δοξάζῃ, διὰ τοῦ «ἡγεμονικοῦ» πνεύματος, τῆς θείας Χάριτος. Μαραίνει μὲ τὴν ἄσκησι τὰ πάθη του, τὸ διατηρεῖ ἄγνόν καὶ δείχνει κῆδος γιὰ τὶς ἀνάγκες του σύμφωνα μὲ τὴν εὐαγγελικὴν ἱεράρχησι μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς.

Ὅλα αὐτὰ πραγματοποιοῦνται κυρίως στὸ λειτουργικὸ κλῆμα τῆς Ἐκκλησίας. Μέσα σ' αὐτὸ τὸ κλῆμα ἡ ἄκρα πνευματικότης τῆς Ὁρθοδοξίας χρησιμοποιοῖ δαψιλῶς τὰ ὕλικά μέσα, ἀκριβῶς λόγῳ τοῦ ὅτι, μὲ τὴ Σάρκωσι τοῦ Λόγου, ἀγιάζεται καὶ «ἐλευθέρῳ λογιζέται» καὶ ἡ ὕλική κτίσις, μαζί δὲ καὶ πρῶτιστῶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ ὕλικές του αἰσθήσεις, καθιστάμενες δέκτριες τῆς θείας χάριτος.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Κι' ἦταν εὐκολώτερο νὰ συνεννοηθῇ κανεὶς μὲ τοὺς εἰδωλολάττρας ποὺ εὐρίσκοντο στὸ παχὺ σκοτάδι τῆς ἀγνοίας, παρὰ μὲ τοὺς ἐξ Ἑβραίων Χριστιανούς, ποὺ εἶχαν συνηθίσει στὸν τύπο καὶ δὲν ἐννοοῦσαν πὼς ἡ πνευματικότης τῆς νέας θρησκείας δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβαρυνθῇ μὲ νομικὰς, μωσαϊκὰς τελετουργίας ποὺ δὲν συγκινοῦν, οὔτε καθαρίζουσι τὴ συνείδησι, καὶ δὲν σώζουσι. Κι' εἶχεν ἓνα φοβερὸν ἀγῶνα ὁ Παῦλος γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τοὺς πείσῃ πὼς ἔκλεισε τὸ κεφάλαιον τῶν ὑποσχέσεων, τῶν συμβουλῶν καὶ τῶν τύπων, καὶ ἦλθε πλέον ὁ καιρὸς τῆς πραγματώσεως τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας μας διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς στὸν Ἀβραάμ μεθ' ὄρκου (Γένεσ. κβ', 17-18).

Ὁ ποταμὸς τῆς εὐλογίας ἀρχίζει ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ ἔκαμε τὴν παρουσία τῆς στῆν ὑπακοῆ του ὅταν ὁ Θεὸς τὸν διέταξε νὰ προσφέρῃ θυσία τὸ παιδί του : «Λαβὲ τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαὰκ, καὶ πορεύθητι εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀνένεγκον αὐτὸν ἐκεῖ εἰς ὀλοκάπτωσιν ἐφ' ἓν τῶν ὄρέων, ὧν ἂν σοὶ εἴπω» (Γένεσ. κβ', 2). Ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ ἦταν πίστις μικροῦ παιδιοῦ, ἀνεπηρέαστη ἀπὸ κάθε σκιά ἢ ἥλιο τῆς ζωῆς του. Ἦταν ὀργανικὰ ἠνωμένη μὲ τὸ σῶμα του, τὴν ἀμνησιακία, τὴν καλοκαγαθία καὶ τὸσας ἄλλας ἀρετάς πού, ἀσφαλῶς, θὰ τις ἐξήλευαν καὶ πολλοὶ τῶν ψευτοχριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν τυφλὴ ὑπακοῆ στις προσταγὰς τοῦ Θεοῦ. Τὸν εἶχε ἀπόλυτα δέσει κοντὰ του, τὸν εἶχε τελείως ὑποδουλώσει στὸ θέλημά του καὶ κάθε του ἐνέργεια ἐρρυθμιζέτο μὲ τὴ φωτισμένη ἀπ' τὸ Θεὸ συνείδησί του καὶ ὄχι μὲ τ' ἄμεσα ὕλικά, ἀτομικὰ ἢ οἰκογενειακὰ συμφέροντά του. Ἀπόδειξις : χωρὶς κανένα δισταγμὸ ὁ Ἀβραάμ ἔφερε τὸ παιδί του στὸ βωμὸ τῆς θυσίας του, ἀφοῦ τὸ ἤθελεν ὁ Θεός, ἀδιάφορον ἂν ὁ Θεὸς τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φρικτὴ δοκιμασία. «Μὴν ἐπιβάλης τὴν χεῖρα σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσης αὐτῷ μηδέν· νῦν γὰρ ἔγνω, ὅτι φοβῆ σὺ τὸν Θεὸν καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου, τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ» (Γένεσ. κβ', 12). Καὶ ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ θυσία, ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ διὰ τοῦ κριοῦ τὴ συμβολικὴ πρᾶξι τῆς θυσίας (Γένεσ. κβ', 13). Κι' ἦταν συμβολικὴ γιὰτὶ οὔτε καὶ μὲ τις θυσίες τῶν ζώων, οὔτε καὶ μὲ τὴ θυσία ἀνθρώπου μποροῦσε νὰ τακτοποιηθῇ τὸ μεγάλο ἠθικὸ πρόβλημα, ποὺ ὑφίστατο μεταξὺ ἐνόχων ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ. Ζῶα τὰ μὲν, χωρὶς λογικὴ καὶ συνείδησι, χαλασμένα αἵματα καὶ μ' ἀνοιχτὸ χρέος οἱ ἄνθρωποι. Ἐπομένως καὶ τὰ ἐκλεκτώτερα τῶν θυσιαζομένων ζώων, κι' αὐτὸ τὸ μονάκριβο παιδί τοῦ Ἀβραάμ στὸ βωμὸ, δὲν ἦταν εὐάρεστη προσφορὰ γιὰ τὸ Θεό, κι' οὔτε ἀπέπλυναν συνειδήσεις, ρῦπον (Ἑβρ. θ', 13, ι', 3-8). Ἡ ἀνοχὴ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ τῶν αἱμακτῶν θυσιῶν συντηροῦσεν ἀπλῶς τὸν πόθο πρὸς ἀπολύτρωσιν. Αἱ θυσίαι διήγειραν τὸν ἔσω κόσμον εἰς ἀναμονὴν Λυτρωτοῦ, ποὺ

δὲν θὰ εἶχε μολυνθῆ ἀπὸ τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα. Αὐτὴ ἡ ἀνοχὴ τῆς θυσίας καὶ μάλιστα αὐτὴ ἡ προσφορὰ τοῦ μονάκριβου, ἀγαπητοῦ παιδιοῦ στὸ βωμὸ τῆς σωματικῆς ὀλοκαυτώσεως καὶ καταστροφῆς, γιατί θυσία σημαίνει καταστροφή τοῦ ὑπάρχοντος, δὲν ἦσαν ἄσχετα μὲ τὸ βαθύτερο νόημα ποῦ ἐκλίσεν ἡ θυσία τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν καταστροφή τοῦ σώματος τῆς ἀμαρτίας (Ρωμ. στ', 6): «εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγονάμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῆ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτία». Καὶ αὐτὴ ἡ ὑπακοή τοῦ Ἀβραάμ νὰ θυσιάσῃ τὸ ἀγαπητὸ μονάκριβο παιδί του, δὲν εἶναι ἄσχετος μὲ τὸ Μυστήριον τῆς θυσίας τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει σχετικὰ μὲ τὴ δικαιοσύνη μας: «Εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν» (κ', 32).

Ἐπομένως, ἡ θυσία ζώου ἐγένετο, ἡ θυσία ἀνθρώπου κάτω ἀπὸ τὴν πίσση τῆς ἐνόχου συνειδήσεως, ἡ οὐσία παρέμενε. Καὶ ἡ μὲν προσφορὰ τῶν ζώων δὲν ἦταν ὀδυνηρὰ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ποιὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους θὰ προσεφέρετο νὰ θυσιασθῆ ὁ ἴδιος χάριν τῶν πολλῶν, ἢ νὰ θυσιάσῃ τὸ μονάκριβό του παιδί χαρούμενα, προκειμένου νὰ ἀρθῆ ἡ κατάρα ποῦ ἐβάρυνε τὸ ἀνθρώπινο γένος; Σ' ἐποχὴ ποῦ ὁ ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς πρωτογονισμὸς κρατοῦσε τίς ψυχὲς θλιβερὰ ὕλικές, ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ στὸν προσωπικὸ Θεό, ἡ σφαγὴ καὶ ἡ θυσία τοῦ μονάκριβου παιδιοῦ τοῦ στὸ βωμὸ τοῦ ἰλασμοῦ, ἐπειδὴ τὸ διέταξεν ὁ Θεός, ἀποτελεῖ δογματικὸ καὶ ἠθικὸ κεφάλαιο ἐρεύνης καὶ ζωῆς τῶν μεταγενεστέρων. Καὶ ἡ πίστις αὐτῆ τοῦ Ἀβραάμ ὑπῆρξε καὶ ἀφετηρία εὐλογιῶν τοῦ Θεοῦ στὸ ἀπώτερον μέλλον, ἀφοῦ πλέον θὰ ἤρχετο τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου νὰ λύσῃ τὸ ψυχικὸ μας δρᾶμα ὁ Θεὸς διὰ τῆς θυσίας τοῦ Μονογενοῦς τοῦ Υἱοῦ (Γαλ. δ', 4).

Καὶ ὁ Ἀβραάμ ἦταν μιὰ προσφορὰ τῆς χρεωμένης ἀνθρωπότητος, προσφορὰ ἐκλεκτῆ, λόγῳ τῆς ζωῆς καὶ ἐνεργοῦ πίστεώς του, καὶ γι' αὐτὸ ὑπῆρξε καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ, ὅχι τόσο ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ὅσο τῆς ἀποκαλύψεως τῆς μεγάλης του Βουλῆς καὶ τῆς ἐνόρκου ὑποσχέσεως κατὰ τὴν ὁποίαν θ' ἀνευλογοῦντο ἐν τῷ σπέρματι του πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς (Γένεσ. κβ', 16, 17, 18). «Κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα, λέγει Κύριος, οὐ εἶνεκεν ἐποίησας τὸ ρῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου, τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ, ἢ μὴν εὐλογῶν εὐλογῆσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου... καὶ ἀνευλογηθῆσονται ἐν τῷ σπέρματι σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς». Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, θέλοντας νὰ θεμελιώσῃ ἄσειστα στὰς συνειδήσεις τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν τὴν

ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ, μέσω τοῦ Ἀβραάμ, πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος, τοὺς ὑπενθυμίζει τὴν περίπτωσιν ὥστε νὰ μὴ μένουν μὲ τὴν πλάνη πὼς μπορούσεν ὁ Θεὸς νὰ ξεγελᾷ τὸ πλάσμα του μὲ φροῦδες ἐλπίδες λυτρωμοῦ. «Τῷ γὰρ Ἀβραάμ ἐπαγγελιάμενος ὁ Θεὸς ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὁμοῖαι, ὥμοσε καθ' ἑαυτοῦ». Περιεχόμενον δὲ τοῦ ὅρκου τοῦ Θεοῦ ἦταν ἡ εὐλογία ὅλων τῶν ἔθνῶν τῆς γῆς πού θὰ ἦσαν σπέρματα τῆς πίστεως του καὶ ὄχι ἀπλῶς τοῦ σώματός του : «Γινώσκετε, γράφει ὁ Ἀπόστολος, ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ Ἀβραάμ. Προϊδοῦσα δὲ ἡ Γραφή ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῦ τὰ ἔθνη ὁ Θεός, προευγγελίστατο τῷ Ἀβραάμ ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. Ὡστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ» (Γαλ. γ', 6-9). «Ὅποιος πιστεύει στὴν ὑπόσχεσι πού ἔδωκεν ὁ Θεὸς στὸν Ἀβραάμ, πιστεύει ἀκράδαντα καὶ ὅτι ὁ «Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα... ἕνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἕνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πνεύματος λάβωσιν διὰ τῆς πίστεως» (Γαλ. γ', 13-15). Ἡ ἔνορκος ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ ἐπεβλήθη πρῶτα μὲν γιατί οἱ ἄνθρωποι εἶναι δὺσπιστοι καὶ μεταξὺ τους, γενικὰ, ἀναξιόπιστοι. Δὲν ἀρκοῦσε ἡ πίστις τοῦ Ἀβραάμ γιὰ νὰ γίνῃ δεκτὸ τὸ θεϊκὸ μῆνυμα τοῦ λυτρωμοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ πίστις τῶν πολλῶν συμπυκνωμένη δὲν μπορούσε ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν πίστι τοῦ Ἀβραάμ. Ἐπρεπε νὰ ὑπάρξῃ γι' αὐτοὺς τοὺς ἀτελεῖς καὶ δυσπίστους ἕνα ἐχέγγυο πού θὰ κατοχύρωνε τὴν ἀλήθεια τοῦ σωτηρίου μηνύματος τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ ὅποῖον, εἶπαμε, θ' ἀνευλογοῦντο πάντα τὰ ἔθνη. Καὶ τὸ μόνον ἐχέγγυον ἦταν ὁ ὅρκος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ταλαίπωρον ἀνθρωπότητα μέσω τοῦ Ἀβραάμ. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αἰτία τοῦ ὅρκου ἡ ἀτέλεια τῶν ἀνθρώπων πού θὰ ἔπαιρναν μιὰ τέτοια εὐλογία στὸ ἀπώτερο μέλλον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνέκφραστος ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ πλάσμα του γιὰ νὰ τοῦ κρατήσῃ τὴν ἐλπίδα καὶ νὰ παρασκευάζεται μὲ ὑπομονὴ γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Μεσσίας. Ἐπειτα ὁ ὅρκος δὲν ἀφοροῦσε καὶ μιὰ τιποτένια, μιὰ ἀνευ ἀξίας δωρεὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἐκλεινε μέσα του τὴ γεννήτρια ὅλων τῶν ἀγαθῶν ἀγάπη, πού δὲν μπορούσε νὰ συλλάβῃ μὲ τὴ φαντασία του ὁ πεπερασμένος ἄνθρωπος. Ὅχι μονάχα ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε ὁ ἐξυπνότατος διάβολος πού ἐβύθισε τὸν κόσμον στὴ δυστυχία, δὲν μπόρεσε νὰ μπῆ στὸ μυστήριον μιᾶς θυσιαζομένης Ἀγάπης, γι' αὐτὸ, ὅπως τονίζει καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος (ἀπέπτωκεν ὅθεν οὐκ ἔβλεπεν).

Ὁ ὅρκος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραάμ δὲν μειώνει τὴ θεϊκὴ μεγαλειότητα τοῦ Κυρίου μας, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἕνα στηριγμὸ στὶς ἀδυναμίες τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνδέει τὸν ὅρκο μὲ τὴν μακροθυμία καὶ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπαγγελίας:

«Ὁμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται» (Ἐβρ. ζ', 20, 22, 23). Ἐὰν ὁ Ἀβραάμ ἔπαιρνε τὸ μήνυμα τῆς εὐλογίας τῶν ἐθνῶν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ χωρὶς ὄρκου, αὐτὸς μὲν, ἀσφαλῶς, λόγῳ τῆς βαθεῖας πίστεώς του θὰ ἤρκειτο στὸ περιεχόμενο τοῦ μηνύματος ἀπλῶς, καὶ δὲν θὰ ἐπέμενε στὸ «ὠμοσε Κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται», ποιὸς θὰ τὸν ἐπίστευε ;

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐξαίρει τὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ θεϊκοῦ ὄρκου κυρίως γιὰ νὰ διώξῃ κάθε δισταγμὸ ὡς πρὸς τὴν προαιώνιον ἀπόφασίν του ν' ἀπαλλάξῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος τῆς προγονικῆς κατάρτας διὰ τοῦ Μονογενοῦς του Υἱοῦ: «Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ἡμῖν, ἡ ἐλπίς τῆς δόξης» (Κολασ. α', 26, 27). Μετὰ τὸν ὄρκον κάθε ἀνθρώπου ποῦ γιὰ νὰ γίνῃ πιστευτὸς στὰ λεγόμενά του ὀρκίζεται σὲ κάτι ἀνώτερο κοινὸ σέβασμα, δὲν χωρεῖ δισταγμὸς. Ὁ ὄρκος ἀπομένει τὸ ἀκρότατο ἔρεισμα τῆς ἐμπιστοσύνης μεταξὺ τῶν ἀτελῶν ἀνθρώπων, ἐπομένως καὶ ἡ διατήρησις τῆς ἐνόητης μιᾶς Κοινωνίας. Γιατί, ὅπως σημειώνει ὁ Ἀπόστολος, «ἀνθρώποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μειζonos ὁμνῶσι, καὶ πάσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος» (Ἐβρ. στ', 16). Ἡ καὶ μετὰ τὸν ὄρκον δυσπιστία σημαίνει δύο τινά :» ἢ αὐτὸς ποῦ δὲν πιστεύει στὰ λεγόμενα δὲν πιστεύει οὔτε στὴ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἐπικαλεῖται ὁ λέγων, ἢ ὅτι ὁ τελευταῖος εἶναι τόσο διεφθαρμένος ὥστε νὰ ψεύδεται καὶ ὅταν ἐπικαλεῖται ὡς μάρτυρα τὸν Θεόν, προκειμένου νὰ γίνῃ πιστευτὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον, μετὰ τοῦ ὁποῖου συναλλάσσεται, ἢ ἀπλῶς, συζητεῖ. Ἄλλο μέσον γιὰ νὰ κατοχυρωθῇ ἡ ἀλήθεια τῶν λεγομένων δὲν ὑπάρχει μεταξὺ ἀτελῶν ἀνθρώπων. Οἱ πνευματικοὶ καὶ καλλιεργημένοι, ψυχικῶς, πιστοί, δὲν φθάνουν ποτὲ σὲ τέτοια ἀνάγκη. Ἐφαρμόζουν τοῦ Χριστοῦ τὴν ἐντολὴ ναί, ναί, οὐ, οὐ, καὶ τίποτε πάρα πάνω (Ματθ. ε', 37). Ὁ ὄρκος τοῦ Θεοῦ ἀναφέρεται στὸ «μειζον» γιὰ νὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τὸ «ἔλασσον ποῦ δυσπιστεῖ. Μειζον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὁ Θεὸς δὲν εἶχε, οὔτε καὶ ἔχει, γι' αὐτὸ καὶ ὠμοσε καθ' ἑαυτοῦ» (Ἐβρ. στ', 12, 14), γιὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους πὼς ἡ ὑπόσχεσις τοῦ λυτρωμοῦ διὰ τοῦ Υἱοῦ του, θὰ ἐκπληρωθῇ ὅπωςδήποτε : «Ἐν ᾧ - ὄρκῳ - περισσότερον βουλόμενος ὁ Θεὸς ἐπιδειῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὄρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἂ δ ὕ ν α τ ο ν ψεύσασθαι Θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος· ἦν ὡς ἄγκυραν ἔχωμεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς...» (Ἐβρ. στ',

17-20). Ὁ θεϊκὸς ὄρκος δὲν ἦταν ὄρκος, λοιπόν, μιᾶς περιορισμένης προσωπικῆς καὶ χρονικῆς σημασίας. Ἐκρυβε μέσα του τὴν ἀμετάθετον ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀξιοποιῶντας τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὰς του δυνάμεις μετὰ τὴν ἀπάλειψιν τοῦ προγονικοῦ χρέους, καὶ ἀνεβάζοντάς τον στὰ οὐράνια, καί, μάλιστα, εἰσάγοντάς τον διὰ τοῦ Χριστοῦ στὰ ἐνδότερα τοῦ καταπετάσματος, κατόπιν τῆς δικαιοσύνης του μετὰ τὴν σταυρικὴν θυσίαν. Τὰ δύο ἀμετάθετα σημάδια ποὺ ἔδωκεν ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπον γιὰ νὰ ἐγκαρτερῇ μέχρι τῆς τελικῆς ἀποκαταστάσεώς του διὰ τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ ὑπόσχεσις καὶ ὁ ὄρκος. Αὐτὰ τὰ δύο ζαστερόνουν στὰ μυαλὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀβραάμ τὴν ἀλήθειαν πὼς πραγματικὴ θὰ σωθῶν. Καὶ κληρονόμοι, φυσικὰ, τοῦ Ἀβραάμ, ἐννοεῖ ὁ Παῦλος τοὺς ἐκ πίστεως καὶ οὐχὶ ἀπλῶς τοὺς κατὰ σάρκα. Καὶ οἱ ἐκ πίστεως κληρονόμοι εἶναι ὅσοι ἐπίστευσαν στὴν ἔνορκον ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ : «Οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκός, ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεσθαι εἰς σπέρμα...» (Ρωμ. 8, 9).

Ὁ λόγος τῆς ὑπομνήσεως τοῦ ὄρκου ἐκ μέρους τοῦ Ἀποστόλου πρὸς τοὺς ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανούς εἶναι, λοιπόν, νὰ ἐδραιωθῇ ἡ ἀπόλυτος πεποίθησις πὼς αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ἐκτελοῦνται εἰς τὸ ἀκέραιον καὶ ὅτι ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν». Ἄρα, ὅπως συμπερασματικῶς καταλήγει, τὴν ἐλπίδα τῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίας μας πρέπει νὰ τὴν κρατοῦμε σὺν ἄγκυρᾳ ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος». Δηλαδή : ὅπως ἡ ἄγκυρα ποὺ εἶναι δεμένη καὶ ἐξηρητημένη ἀπὸ τὸ πλοῖον, οὐκ ἀφήσιν αὐτὸ περιφέρεσθαι, κἂν μυριοὶ παρασαλεύουσιν ἄνεμοι, ἀλλ' ἐξαρτηθεῖσα ἐδραῖον ποιεῖ, οὕτω καὶ ἡ ἐλπίς» σημειώνει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος. Ἡ ἐλπίς τοῦ σωμοῦ μας μετὰ τὴν σταυρικὴν θυσίαν τοῦ Θεοανθρώπου Κυρίου μας δὲν ἀφίνει τὴν κλυδωνιζομένην ἀπὸ τοὺς τόσους πειρασμούς ψυχὴ νὰ πλανᾶται καί, ἀκόμη περισσότερο, δὲν τὴν ἀφίνει νὰ ποντισθῇ ἐν τῇ θάλασσᾳ τῶν παθῶν μας : «Εἰ γε μὴ ταύτην εἶχομεν, γράφει ὁ ἅγιος Πατὴρ, κάλαι ἂν κατεποντίσθημεν». Αὐτὴν τὴν ἐλπίδα τὴν εἶχαν οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ σχηματοποιήσει σ' ἄγκυραν ποὺ ἀποτελοῦσε κ' ἓνα ἐπὶ πλέον διακριτικὸ γνῶρισμά των μέσα ἐν τῇ εἰδωλολατρικῇ Κοινωνίᾳ. Κι' εἶναι ἀσφαλὴς ἡ ἐλπίδα αὐτὴ τῆς σωτηρίας μας, γιὰτὶ εἶναι τοῦ Θεοῦ ἔνορκος ὑπόσχεσις, εἶναι δὲ καὶ βεβαία γιὰτὶ τοῦ Θεοῦ αἱ ὑποσχέσεις εἶναι ἀδιάψευστοι. Κι' ἐπειδὴ ἡ ἐλπίδα μας μοιάζει μετὰ τὴν ἄγκυραν τοῦ πλοίου ποὺ δὲν τὸ ἀποχωρίζεται, ἔτσι κ' ἡμεῖς μετὰ τὴν βεβαίαν ἐλπίδα ἐπὶ Χριστῷ, τὸν ἀκολουθοῦμε ἐν τῷ οὐρανῷ ὅπου κ' ἔκεῖνος εὐρίσκεται, ἀφοῦ πρωτίστως τὸν διεπέρασε μόνος. Πρὸ τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, ὁ Οὐρανὸς ἦταν κλεισμένος. Μετὰ τὴν σταυρικὴν θυσίαν τὸν ἀνοίξεν ὁ Χριστὸς ὡς Ἀρχιερεὺς καὶ πρόδρομος ὄλων ἐκείνων ποὺ τὸν πιστεύουν καὶ πο-

Φυτώριον μορφωμένου Κλήρου

ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΝΟΥ

Ἐκ τοῦ ἐν Τήνῳ Προτύπου Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνεκοινώθη ὅτι, αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις πρὸς εἰσαγωγὴν 40 σπουδαστῶν, κατὰ τὸ προσεχὲς ἀκαδημαϊκὸν ἔτος, θὰ διεξαχθοῦν τὴν 15ῃ Σεπτεμβρίου ἐ.ε., εἰς τὰ μαθήματα ἀρχαῖα καὶ νέα Ἑλληνικὰ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω Φροντιστήριον, τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι ἡ κατάρτισις μορφωμένου κλήρου, γίνονται δεκτοὶ ἀπόφοιτοι Λυκείων ἢ τῶς ὀκταταξίων ἢ ἐξαταξίων Γυμνασίων, ἀπεριορίστου ἡλικίας. Ἡ φοίτησις εἶναι δωρεάν, ἡ δὲ ἐκπαίδευσις, στέγη καὶ διατροφή παρέχονται δωρεάν. Οἱ ὅροι διαβίωσης τῶν σπουδαστῶν εἶναι ἄριστοι, καθ' ὅτι τὸ Φροντιστήριον λειτουργεῖ ὡς πρότυπον εἰς τὸ θαυμάσιον καὶ μοναδικὸν εἰς τὸ εἶδος του κτιριακὸν συγκρό-

θοῦν, χωρὶς κυμάνσεις, νὰ βρεθοῦν μαζί του. Εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος εἰσήρχετο μόνος ὁ Ἀρχιερεὺς τῶν Ἑβραίων μὲ τὸ σκοπὸ νὰ προσφέρῃ θυσίας ὑπὲρ τῶν ἀτομικῶν του ἁμαρτημάτων καὶ τῶν ἀγνοημάτων τοῦ λαοῦ. Τονίζεται «ἀγνοημάτων» γιατί τὰ ἐν γνώσει σοβαρὰ ἁμαρτήματα ἐπέβαλον τὴν ποινήν τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ἡ εἴσοδος τοῦ Ἑβραίου Ἀρχιερέως εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων, δὲν ἔφερε κανένα ψυχικὸν κέρδος. Ἐνῶ ἡ εἴσοδος τοῦ Κυρίου, μετὰ τὸν θρίαμβο τῆς σταυρικῆς Θυσίας καὶ τῆς Ἀναστάσεως, εἰς τὸ ἐσώτερο καταπέτασμα τοῦ οὐρανοῦ, ἄπλωσε μπροστὰ μας ὅλες τίς προϋποθέσεις καὶ ἔδωκεν ὅλα τὰ μέσα τῆς σωτηρίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅλων τῶν αἰῶνων ὡς αἰώνιος Ἀρχιερεὺς (Ἑβρ. στ', 20), «προσενέγκας θυσίαν εἰς τὸ διηνεκές». «Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζομένους» (Ἑβρ. ι', 12-14). Ἔτσι μὲ τὴν πειστικότητα τοῦ θεϊκοῦ ὄρκου καὶ μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆ τῆς ἐνόρκου ὑποσχέσεως, θερμαίνεται περισσότερο ἡ καρδιὰ τοῦ κάθε πιστοῦ πού, ἐλεύθερος πλέον ἀπὸ κάθε ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴ θέλησί του ἐμπόδιο, μπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Φραγμὸς πλέον ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον ζήτημα πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως ὀλοκληρωτικῆς σ' Ἐκεῖνον, πού χάρισε στοὺς ἀνθρώπους τὴν αἰωνίαν λύτρωσιν. (Ἑβρ. θ', 12).

Ἀρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

τημα, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ τοῦ Πανελληνίου Ἱεροῦ Ἰδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας καὶ διαθέτει ὅλας τὰς ἀνάσεις τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως, τὸ Φροντιστήριον τῆς Τήνου ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς ἀληθοῦς καὶ συνεχοῦς θρησκευτικότητος, εὐρισκόμενον ὑπὸ τὴν ἄμεσον καὶ συνεχῆ προστασίαν καὶ σκέπτην τῆς Μεγαλόχαρης.

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον τῆς Τήνου ἐλειτούργησεν, ἀπὸ τοῦ λήγοντος σχολικοῦ ἔτους, διὰ πρώτην φοράν μὲ ἄριστα ἀποτελέσματα. Τὴν διεύθυνσίν του ἔχει ἀναλάβει, μὲ πίστιν ἐπὶ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπωμίσθη, ἓνας ἐμπνευσμένος ἐπιστήμων, ὁ θεολόγος κ. Σταῦρος Ναστούλης, πλαισιούμενος ἀπὸ ἄριστον ἐπιτελεῖον καθηγητῶν.

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην μορφωμένου Κλήρου, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπιτυχῶς τὴν ἀποστολὴν τῆς καὶ δὴ κατὰ τὴν ἀναδημιουργικὴν φάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆλθεν ἤδη μὲ τὴν ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς πεφωτισμένης διανοίας τοῦ νέου Προκαθημένου αὐτῆς, τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον Τήνου, ἔρχεται εἰς τὴν πλέον ἐπίκαιρον ὥραν καὶ ἀποτελεῖ μίαν μοναδικὴν εὐκαιρίαν διὰ πάντα εὐσεβῆ νέον προτιθέμενον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου μας.

Διὰ πᾶσαν συμπληρωματικὴν πληροφориάν, οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύνανται νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φροντιστηρίου ἐν Τήνῳ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κύριον Ἀλέξ. Καρίπην, Ἱατρόν, Θεσσαλονίκην. Αἰτηθέντα τεύχη σᾶς ἀπεστάλησαν ταχυδρομικῶς.—Πανοσ. Προηγούμενον Ἱερεμίαν, Ἰ. Μονὴν Πάτμου, Πάτμον. Δόμικος Ἰ. Μονῆς Πάτμου Παρθένιος ἐνεγράφη καὶ τῷ ἀπεστάλησαν ἅπαντα τὰ ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967.—Κύριον Χρῆστον Ρῆγαν, Θεσσαλονίκην. Ἐνεγράφητε καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν ἅπαντα τὰ ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967.—Κύριον Νικόλαον Ἡλιόπουλον, Γραφεῖον Ἐκδόσεων Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς. Νέαν Ὑόρκην. Σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς αἰτηθέντα τεύχη «Ἐκκλησίας», ἀφορῶντα εἰς ἐκλογὴν καὶ ἐνθρόνισιν Μακαριωτάτου ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου. Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς διὰ τοὺς καλοὺς σας λόγους.—Αἰδεσιμ. Γεώργ. Λαμπρόπουλον, Ἐνταῦθα. Προέβημεν εἰς ἀλλαγὴν τῆς διευθύνσεώς σας.—Αἰδεσιμ. Κων/νον Χρίστογλου, Σιδηροχώριον Σερρῶν. Ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὸ περιοδικὸν θὰ σᾶς ἀποστέλλεται εἰς Σιδηροχώριον Σερρῶν.—Χριστιανικὴν Στέγην Καλαμάτας, Καλαμάταν. Ἐνεγράφητε εἰς τὰ ἡμέτερα συνδρομητολογία καὶ σᾶς ἀπεστάλησαν τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ κατὰ τὸ 1967.—Ὁσιώτατον Ἡλίαν Λαυριώτην,

Ἐνταῦθα. Ἐγένετο προσωρινὴ ἀλλαγὴ διεύθυνσώς σας.—**Αἰδεσιμ. Φώτιον Μιχαηλίδην**, Δραβίτσαν Σερρών. Σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς αἰτηθὲν τεύχος «Ἐφημερίου» ὡς καὶ τὴν σειρὰν τῶν «Μελετημάτων» τοῦ Μητροπολίτου Σάμου Κυροῦ Εἰρηναίου. Θερμῶς παρακαλοῦμεν ὅπως μᾶς γνωρίσητε τὴν λήψιν.—**Αἰδεσιμ. Ἀβέριον Σίβεραν**, Συνουικισμόν Ταξιαρχῶν Δράμας. Ὡς προέκυψεν ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῶν παρ' ἡμῖν τηρουμένων στοιχείων τὸ Περιοδικὸν σᾶς ἀπεστέλλετο κανονικῶς μέχρι τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1961 εἰς Μαρμαριὰν Δράμας, ὅτε διεκόπη ἡ ἀποστολὴ του, λόγῳ ἐπανεπιλημμένων ἐπιστροφῶν, λόγῳ προφανῶς τῆς μεταθέσεώς σας εἰς ἑτέραν ἑνορίαν, χωρὶς νὰ μᾶς δοθῇ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἡ νέα σας διεύθυνσις. Ἦδη κατόπιν τῆς ἐπιστολῆς σας προέβημεν εἰς τὴν ἐπανεγγραφὴν σας καὶ σᾶς ἀπεστείλαμεν ταχυδρομικῶς ἅπαντα τὰ ἐκδοθέντα τεύχη τοῦ 1967. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν σας, οὗτος δὲν συμπεριλαμβάνετο εἰς τὴν ἀποσταλείσαν ἡμῖν κατάστασιν τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς Μητροπόλεώς σας. Ἦδη κατόπιν τῆς ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας σας προέβημεν εἰς τὴν ἐγγραφὴν τούτου ἀπὸ 1—1—1967.—**Πρωτοπρεσβύτερον Γρηγόριον Γ. Μαυρορομάτην**, Βραχμανιώτικα Κερκύρας, **Αἰδεσιμωτάτους Ἀναστάσιον Παπαδόπουλον**, **Ἐφημέριον Αὐλῶνος Τριφυλίας**, **Θ. Ἀρέστιν**, **Ἡλίαν Δ. Γεωργούλαν**, **Ὀικονόμον**, **Ἐφημέριον Μεγάρχης**, **Τρικάλων Θεσσαλίας**, **Αἱ ἐπιστολαὶ σας διεμβιάσθησαν ἀρμοδίας. Ἀπαντήσεις ἐπ' αὐτῶν θὰ ἔχητε ἐν καιρῷ.** Ἦδη προηγούνται ἀπορίαι πολλῶν ἀγνωστῶν μας ἐφημερίων.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Φ. Κόντογλου (†), Ἡ πάντιμος ἑορτὴ τῆς Θεομήτορος.—**Ὁ Ἀλεξάνδρειας Χριστοφόρος** (†).—**Ἐπίκαιρα**.—**Θεοδόση Σπεράντσα**, Σιφνιώτικον πανηγύρι (ποίημα).—**Θ. Σπεράντσα**, Ἡ ἐργασία (Ζ').—**Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, Ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ χριστιανικὴ ἀγωγή.—**Τοῦ Ἁγίου καὶ Μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου τοῦ Ναζιανζηνοῦ**, Ὁ περὶ Ἱερῶσνης λόγος. **Ἀπόδοσις Θεοδόση Σπεράντσα**.—**Ἀρχιμ. Νικοδήμου Γκατζιρούλη**, Ἰροκήρυκος Ἱ. Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν, Οἱ διάδοχοί μου.—**Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου**, Αὐτοὶ ποὺ κάνουν τὸ καλὸ δὲν πρέπει ν' ἀποβλέπουν στὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων. **Ἀπόδοσις Ἀνθ. Θεολογίτη**.—**Βασ. Ἡλιάδης**, Εἰς τὸ Προκόπιον τὸ χωρίο τῆς Εὐβοίας ὅπου ἀναπαύεται τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου.—**Φ. Ἀπαντήσεις** σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες.—**Βασ. Μουστάκη**, Τὸ ἀνθρώπινο σῶμα.—**Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Καλύβα**, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος. 14. Ὁρκος Θεοῦ.—**Τὸ ἀνώτερον Ἐκκλησιαστικὸν Φροντιστήριον Τήνου**.—**Ἀλληλογραφία**.

Τύποις: **ΤΣΙΡΩΝΗ (Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα)**
 Ὁδὸς Λένορμαν 185, Ἀθήναι — Τηλέφ. 530.318.

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: **Δημήτριος Β. Δεσποτάκης**
 Δεσφῶρος Ἡρώων 26, Περιστέρι